

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Emma Olnäs

Gemenskapsrättsliga associationsformer
- en studie av Europeiska Ekonomiska Intressegrupperingar och
Societas Europea

Examensarbete
20 poäng

Torsten Sandström

Associationsrätt

VT 2001

INNEHÅLL

- EN STUDIE AV EUROPEISKA EKONOMISKA INTRESSEGRUPPERINGAR OCH SOCIETAS EUROPEA	1
FÖRKORTNINGAR	5
1 INLEDNING	6
1.1 Syfte och problemställningar	7
1.2 Metod och material	7
1.3 Disposition och avgränsning	8
2 ETABLERINGSFRIHETEN INOM EU	9
2.1 Harmonisering av etableringsrätten	10
2.2 Etableringsrättens innebörd	11
2.3 Tolkning och tillämpning av artikel 48	12
2.4 Ett bolags nationalitet	14
2.5 Bakgrund till de supranationella bolagsformerna	15
3 EUROPEISKA EKONOMISKA INTRESSEGRUPPERINGAR	18
3.1 Historik bakom EEIG	18
3.1.1 Franska Groupement d'Intérêt Economique	18
3.1.2 Den gemenskapsrättsliga lösningen	19
3.2 Juridisk personlighet	20
3.3 Ändamålet med en EEIG	21
3.4 Medlemskap i en EEIG	24
3.5 Bildandet av en EEIG	26
3.6 Intressegrupperingens organ och deras behörighet	27
3.6.1 Medlemsförsamlingen	27

3.6.2	Direktören och dennes behörighet	29
3.7	Inbördes relationer samt relationer med utomstående	31
3.8	Utträde ur och upphörande av en EEIG	33
3.9	Beskattning av EEIG och dess medlemmar	34
4	SOCIETAS EUROPEA (SE)	37
4.1	Historik bakom SE-bolaget	37
4.2	Bildandet av ett SE-bolag	40
4.2.1	Fusion	40
4.2.2	Holdingbolaget	43
4.2.3	Gemensamt dotterbolag	45
4.2.4	Ombildning av aktiebolag	46
4.3	SE-bolagets karaktär och dess nationalitet.	47
4.3.1	SE-bolagets supranationella karaktär	47
4.3.2	SE-bolagets nationalitet och hemvist	49
4.4	SE-bolagets organisation	50
4.4.1	Den monistiska ledningsstrukturen	51
4.4.2	Företagsledningen i en dualistisk struktur	52
4.4.3	Gemensamma bestämmelser för ledningsstrukturerna	54
4.4.4	Bolagsstämman	55
4.5	SE-bolagets kapital och aktier	56
4.6	Borgenärsskyddet	58
4.7	Minoritetsskyddet	60
4.8	Arbetsstagarnas medbestämmanderätt	63
4.9	Likvidation av ett SE-bolag	66
4.10	Beskattning av ett SE-bolag	68
5	FÖR- OCH NACKDELAR I FÖRHÅLLANDE TILL KONCERNER.	71
5.1	Koncerndefinitionen	72

5.2	Inbördes relationer i en koncern	73
5.3	Ansvar för skulder och andra förpliktelser	76
5.4	Skatterättsliga spørsmål	78
6	AVSLUTANDE REFLEKTIONER	81
	KÄLLFÖRTECKNING	85
	Offentligt tryck	85
	Litteraturförteckning	86
	Artiklar	89

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslagen (1975:1385)
EEIG	Europeisk Ekonomisk Intressegruppering
EG	Europeiska Gemenskapen
EU	Europeiska Unionen
GIE	Groupement d'Intérêt Economique
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
SE	Societas Europea

1 Inledning

Det ekonomiska samarbetet mellan ett fåtal av Europas stater tog sin början i Kol- och Stålunionen och det så kallade Romfördraget från år 1957. Idag har samarbetet vuxit till en monetär union. Från början var syftet att garantera fred i Europa efter andra världskrigets slut, men med åren blev dock den ekonomiska aspekten alltmer betydelsefull. Man önskade skapa en gemensam inre marknad mellan länderna, och därmed ersätta de nationella marknaderna. Såväl artificiella som kommersiella hinder mellan de medverkande staterna skulle försvinna. Varor, tjänster, personer och senare även kapital gavs rätt att cirkulera fritt inom gemenskapen, i alla fall i teorin.

En harmonisering av medlemsstaternas nationella lagstiftning blev alltmer avgörande vid förverkligandet av ett gränsöverskridande företagssamarbete inom unionen. I praktiken var dock inte ens det tillräckligt. De bolag som önskade vidga sin verksamhet över gränserna, och då framför allt genom samarbete med andra företag, stötte trots en omfattande sekundärrättslig reglering inom bolagsrätten på såväl administrativa som psykologiska hinder. I syfte att övervinna dessa hinder skapades de så kallade supranationella bolagsformerna, som ett alternativ vid sidan av de nationella. Idag finns en möjlighet för unionens bolag att gå samman i en Europeisk Ekonomisk Intressegruppering och inom den närmaste framtiden förväntas samarbete även kunna ske genom det så kallade europabolaget "Societas Europea". På grund av olika kompromissvårigheter under utarbetandets gång har bolagsformernas överstatliga karaktär emellertid minskat till förmån för sätelandets nationella lagstiftning. Behovet och betydelsen av de supranationella bolagsformerna kan därför ifrågasättas.

1.1 Syfte och problemställningar

Syftet med uppsatsen är att redogöra för regleringen kring de supranationella bolagsformerna. Uppsatsen avser att belysa såväl de för- som nackdelar, som kan uppstå då man väljer att skapa en bolagsform utifrån gemenskapsrätten. Föreligger det verkligen ett behov av överstatliga bolagsformer eller hade en mer effektiv lösning kunnat nås på något annat sätt? För att få svar kommer en kortfattad jämförelse med traditionell koncernbildning mellan bolag i olika länder att göras. Ytterligare en viktig fråga i sammanhanget är de skattemässiga konsekvenser som aktualiseras vid ett samarbete mellan bolag i olika medlemsländer. Då det rör sig om en uppsats i associationsrätt kommer denna frågeställning emellertid endast att belysas sparsamt.

1.2 Metod och material

Redogörelsen för den gemenskapsrättsliga regleringen av de supranationella bolagsformerna tar sin utgångspunkt i förordning 2137/85/EEG från den 25 juli 1985 om Europeiska Ekonomiska Intressegrupperingar samt i förslaget till förordning angående europabolaget "Societas Europea" från den 16 maj år 1991. Såväl dansk, engelsk, fransk och svensk doktrin samt artiklar från nationella och internationella tidskrifter har konsulterats för att på bästa sätt belysa olika aspekter kring dessa supranationella bolagsformer.

Metoden är framför allt deskriptiv i sin framställning av de ifrågavarande associationerna. En mer djupgående analys av vissa specifika frågeställningar görs i syfte att belysa eventuella för- och nackdelar hos de överstatliga bolagsformerna i jämförelse med ett

mer traditionellt samarbete mellan företag genom bildandet av koncerner.

1.3 Disposition och avgränsning

För att bättre förstå målet som man önskar uppnå genom EG-rättens supranationella bolagsformer, inleds uppsatsen med en kortfattad redogörelse av den fria etableringen inom unionen, dess utveckling samt de problem som har uppstått genom åren. Därefter följer en beskrivning av de gemenskapsrättsliga bolagen; Europeiska Ekonomiska Intressegrupperingar och "Societas Europea". De båda bolagsformerna förklaras utifrån samma mönster. Varje kapitel inleds med en beskrivning av syftet bakom bolagsformen, vilka som har möjlighet att bilda ett supranationellt bolag och hur det sker rent konkret. Frågeställningar kring bolagets kapital, dess organisation samt skyddet för aktieägarna och borgenärerna behandlas i tur och ordning. En kortfattad beskrivning av de skattemässiga konsekvenser som inträder vid bildandet av de ifrågavarande bolagen följer därefter. Därpå görs en mer analytisk jämförelse mellan de supranationella bolagsformerna och den traditionella koncernbildning som de förstnämnda avser att ersätta eller åtminstone underlätta.

Uppsatsen avslutas med en sammanfattning av de för- respektive nackdelar som kan utläsas ur regleringen av de gemenskapsrättsliga bolagsformerna.

2 Etableringsfriheten inom EU

Gemenskapen skall ha till uppgift att genom att upprätta en gemensam marknad och en ekonomisk och monetär union och genom att fullfölja den gemensamma politik eller verksamhet som avses i artikel 3 och 4 främja en harmonisk, väl avvägd och hållbar utveckling av näringslivet inom gemenskapen som helhet [...], en hög grad av konkurrenskraft och ekonomisk konvergens [...] samt ekonomisk och social sammanhållning och solidaritet mellan medlemsstaterna.¹

I Romfördragets artikel 2 uttrycks den grundläggande idén till ett upprättande av en gemenskap mellan självständiga stater. Målet med Romfördraget är bland annat att byta ut de gamla nationella marknaderna mot en gemensam inre marknad. Idén innebär inte enbart ett ökat bytesflöde över gränserna och nedbrytning av såväl artificiella som kommersiella handelshinder mellan länderna. Det innebär också en möjlighet för företag att på bästa sätt använda de ekonomiska resurser, råvaror och transportmedel som står till förfogande inom unionen. Därtill ges de möjlighet att använda sig av samtliga medlemsstaters territorium vid försäljning av produkter eller tjänster. För att denna idé skall kunna bli verklighet krävs dock att företagen ges en möjlighet att etablera sig på den plats som innebär det bästa tillvaratagandet av bolagets resurser till lägsta kostnad.² Bolagen måste dessutom ges möjlighet att fritt etablera sig vidare genom dotterbolag, filialer och agenturer i övriga medlemsländer, utan att de nationella lagarna utgör ett hinder. Den fria etableringen är en av fördragets grundstommar och fungerar i mångt och mycket som en motor bakom utvecklingen.³ Gemenskapsrätten är således

¹ Romfördraget artikel 2.

² Ugge s 19.

³ Renauld s 2.05 f.

tvungen att undertrycka de hinder mot fri etablering som nationell lagstiftning skapar, samt att på ett effektivt sätt eftersträva metoder för att förbättra och underlätta samarbetet över gränserna mellan bolagen inom unionen.⁴ Mot bakgrund av detta skall innebörden av den fria etableringen i Romfördraget studeras.

2.1 Harmonisering av etableringsrätten

Den fria etableringen för såväl fysiska som juridiska personer regleras i Romfördraget artikel 43-48. Att rätten till fri etablering utgör en av de grundläggande principerna bakom fördragets syfte, påvisas även genom den sekundärrätt som har utvecklats under årens lopp. Syftet med direktiven är framför allt att skapa en minsta gemensamma skyddsnivå för delägare, anställda, borgenärer och andra intressenter som träder i förbindelse med bolaget.⁵

Det första rådsdirektivet 68/151/EEG går under beteckningen "publicitetsdirektivet". Det reglerar offentliggörandet av dokument, samt bolagsorganens behörighet och bolagets nullitet. Syftet med direktivet var att harmonisera regleringen av registrering av bolag som ett led i skyddet för tredje man. Direktivet uppställer därför ett minimumkrav på vilka uppgifter som måste anges vid registrering av ett bolag inom unionen. Det andra direktivet 77/91/EEG reglerar bolagets bildande och uppställer regler till skydd för dess kapital. Direktivet syftar till en likabehandling av aktieägare och borgenärer oberoende av var inom unionen "deras" bolag är beläget. Dessa två första rådsdirektiv utgör de centrala inom den bolagsrättsliga sekundärrätten. Utöver dem finns dock ytterligare direktiv som reglerar mer specifika områden, samt ett antal som fortfarande bara

⁴ 85e Congrès des notaires de France s 64 .

⁵ Hessius och Graner s 14.

är under utarbetande. Här följer en icke uttömmande uppräknning av bolagsdirektiv, som har viss betydelse för uppsatsens framställning. Det tredje rådsdirektivet 78/855/EEG reglerar fusioner mellan bolag som härstammar från en och samma medlemsstat. Detta direktiv kommer i framtiden att kompletteras med vad som idag är förslag till det tionde direktivet om internationella fusioner d.v.s. sammanslagningar mellan bolag från olika medlemsländer.⁶ Det fjärde direktivet 78/660/EEG reglerar utformning och offentliggörande av årsredovisningen. Detta direktiv kompletteras av det sjunde 83/349/EEG om koncernredovisning. Vid sidan av dessa två har dessutom ett direktiv 84/253/EEG angående kraven på revisorernas kompetens utformas. Den sekundärrätt som framför allt är intressant för uppsatsen är rådsförordningen om Europeiska Ekonomiska Intressegrupperingar 2137/85/EEG och förslaget till en rådsförordning om det europeiska bolaget, Societas Europea.⁷

2.2 Etableringsrättens innebörd

Romfördragets kapitel om rätten till fri etablering⁸ är en del av den fria rörligheten för personer. Artikel 43 utgör portalparagrafen till kapitlet om fri etablering. Artikeln förbjuder alla inskränkningar för medborgare i en medlemsstat att fritt etablera sig inom en annan medlemsstat. Detta förbud gäller även sekundär etablering i form av kontor, filial eller dotterbolag på en annan medlemsstats territorium. I artikelns andra stycke stadgas att etableringsrätten även omfattar rätten att starta och utöva verksamhet som egenföretagare samt rätten att bilda och driva företag, särskilt bolag som de definieras i

⁶ Amended proposal for a Council directive on international mergers, COM (84) 727 final, 8 January 1985; [1985] OJ C23/11; Bulletin Supplement 3/85.

⁷ Amended proposal for a Council Regulation (EEC) on the statute for a European Company, COM (91) 174 final, 16 May 1991; [1991] OJ C176/1.

⁸ Romfördraget artikel 43-48.

artikel 48 andra stycket, på de villkor som etableringslandets lagstiftning föreskriver för egna medborgare.

För fysiska personer innebär den fria etableringen inom unionen följaktligen en rätt att etablera sig i en medlemsstat annan än den där de är medborgare. För juridiska personer medför rätten till fri etablering framför allt en möjlighet att etablera sig inom en medlemsstat där de inte tidigare har haft någon verksamhet.⁹

Innebörden av begreppet "etablering" av juridiska personer definieras inte i Romfördraget. Detta begrepp kan dock anses omfatta ett krav på att en ekonomisk verksamhet utövas från en viss fastställd plats och att det sker med viss varaktighet.¹⁰ Det är kravet på en varaktig inflyttning som skall skilja etablering från tjänsters fria rörlighet. Distinktionen är dock problematisk. Vidare skall den ekonomiska verksamheten bedrivas från en fastställd plats; ett krav som ytterligare väcker problem. Hur skall man klassificera den säljare som varje dag kör sin bil till samma försäljningsplats i en annan medlemsstat? Är det en tillräckligt fastställd plats för att betraktas som en form av etablering eller utför säljaren en tjänst? Uppvisar verksamheten den varaktighet som förutsätts för att skilja etablering från tjänster? Sammanfattningsvis kan man konstatera att etablering i fördragets mening förutsätter att en ekonomisk verksamhet utövas från en viss fysisk lokalisering, om inte permanent, så åtminstone av viss varaktighet.¹¹

2.3 Tolkning och tillämpning av artikel 48

I artikel 48 finns en definition på vad man avser med "bolag" inom EG-rätten. Där ges även en uppräkningslista av de olika bolagsformer

⁹ Ugge s 34.

¹⁰ Burrows s 185f, Ugge s 20.

¹¹ Burrows s 187, Ugge s 21.

som omfattas av den fria etableringen. Det handlar om allt från bolag bildade i enlighet med civil- eller handelslagstiftning och kooperativa sammanslutningar till offentligrättsliga eller privaträttsliga personer. Utöver dessa associationsformer omfattas även andra juridiska personer. Hit räknas samtliga rättssubjekt som tillerkänns förmågan att ha egna rättigheter och skyldigheter. Det enda egentliga krav som uppställs i artikel 48 är att dessa associationer drivs med ett vinstsyfte. Övriga skall uteslutas från den fria etableringen inom unionen. Kravet på vinstsyfte avser att exkludera organisationer av huvudsakligen humanitär, politisk, kulturell, social, religiös eller välgörande natur från rätten till fri etablering, då denna typ av organisationer inte har något samband med fördragets ekonomiska målsättning.¹² Denna mycket vidsträckta definition av vad som skall förstås med "bolag" ansågs vara nödvändig, då beteckningen inte har någon enhetlig betydelse i samtliga medlemsstater.¹³

Gemenskapsrätten uppställer i huvudsak två krav på ett bolag för att det skall kunna likställas med en fysisk person och därmed få möjlighet att utnyttja rätten till fri etablering. För att ett bolag skall likställas med en fysisk person krävs att bolaget har bildats i överensstämmelse med lagstiftningen i en medlemsstat, och att det har antingen sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet inom gemenskapen (artikel 48 st. 1). I och med att fördraget utöver kravet på en direkt rättslig anknytning även uppställer ett villkor om en faktisk anknytning till gemenskapen begränsas tillämpningen av bestämmelserna om den fria etableringen.¹⁴

¹² Wyatt & Dashwood s 214, Ugge s 35.

¹³ Renault s 1.11 ff.

¹⁴ Smit-Herzog s 2-643f, Ugge s 33.

2.4 Ett bolags nationalitet

För att ett bolag skall kunna utnyttja rätten till fri etablering inom unionen krävs att det ifrågavarande bolaget är bildat i enlighet med nationella lagstiftning i en medlemsstat. De villkor som uppställs för att ett bolag skall anses bildat i enlighet med nationell lagstiftning varierar emellertid avsevärt mellan de olika medlemsstaterna. Det är för oss självklart att en fysisk persons nationalitet avgörs utifrån personens medborgarskap. Det är dock inte alltid lika enkelt att bestämma ett bolags nationalitet. Frågan om ett bolags nationalitet kommer även att spela en avgörande roll vid bildandet av en supranationell bolagsform. Svaret på frågan om ett bolags nationalitet får sökas i den internationella privaträttens lagvalsregler. En för de flesta länder gemensam utgångspunkt är att företag skall underkastas de associationsrättsliga regler som gäller i det land till vilket företaget har starkast anknytning. Emellertid råder oenighet mellan medlemsstaterna om vilka anknytningsfakta som därvid skall vara avgörande. Man kan i denna diskussion urskilja två principiellt olika synsätt. Dessa brukar betecknas inkorporationsprincipen respektive sätesprincipen. Inkorporationsprincipen innebär att bolaget skall underkastas den bolagsrättsliga regleringen i stiftelseslandet d.v.s. det land vars lagregler iaktogs när bolaget bildades. Stiftelseslandet sammanfaller regelmässigt med det land där bolaget är registrerat. Var bolaget har sitt huvudkontor eller var det bedriver sin verksamhet saknar betydelse i sammanhanget. Inkorporationsprincipen har sitt ursprung i Storbritannien, men tillämpas även på Irland samt i Holland och i USA. Även i Sverige tillämpas inkorporationsprincipen, då ett aktiebolag som är bildat i enlighet med den svenska aktiebolagslagens bestämmelser och har

registrerats i det svenska aktiebolagsregistret lyder under Aktiebolagslagen (1975:1385).¹⁵

Enligt sätesprincipen skall ett bolags personalstatus istället avgöras av var bolaget har sitt säte. Den närmare innebörden av begreppet säte varierar dock från land till land. I praktiken kan begreppet sägas referera till bolagets huvudkontor eller annorlunda uttrycket dess faktiska säte. Principen, som utvecklades i Frankrike och i Tyskland, tillämpas idag i de flesta kontinentaleuropeiska länder.¹⁶

Målet med artikel 48 är inte att utgöra någon hänvisning till någon av de förhärskande principerna, utan syftar till att bestämma den anknytning ett bolag skall ha till gemenskapen för att komma i åtnjutande av rätten till fri etablering.¹⁷ Skillnaden mellan medlemsstaternas sätt att erkänna bolag skapar emellertid problem. Det föreligger en teoretisk möjlighet att ett subjekt, som erkänns som bolag i en medlemsstat, förvägras rätten till etablering i en annan medlemsstat på grund av att den senare inte erkänner subjektet såsom ett rättsenligt bildat bolag. Om varje medlemsstat ges friheten att själv bestämma vilka företag som borde erkännas och inte, skulle artikel 48 förlora hela sitt syfte. Det skulle helt enkelt inte vara fråga om någon rätt till fri etablering längre.¹⁸ För att komma till rätta med problematiken utarbetade medlemsstaterna därför år 1968 med stöd av artikel 293 i Romfördraget en konvention om ömsesidigt erkännande av bolag och juridiska personer.

2.5 Bakgrund till de supranationella bolagsformerna

¹⁵ Skog s 20ff.

¹⁶ Skog s 21.

¹⁷ Sundberg-Weitman s 86, Smit-Herzog s 2-643, Ugge s 31.

¹⁸ Renauld s 2.57, Ugge s 32.

Genom den fria etableringen önskade man skapa ett samarbete över gränserna mellan gemenskapens bolag. Ett sådant samarbete ansågs vara nödvändigt för att maximalt kunna utnyttja den inre marknadens fördelar. Inte enbart syftet att få till stånd en ekonomisk integration mellan medlemsstaterna talade för ett ökat ekonomiskt samarbete. Det var även viktigt ur konkurrenshänsyn. I slutet av 1980-talet fruktade man att EG inte skulle kunna konkurrera med USA och Japan om inte samarbetet mellan staterna på sikt förbättrades. Man ansåg att det endast genom ett liknande samarbete skulle vara möjligt att uppbringa det kapital och den know-how som fordrades för att ge gemenskapen en konkurrenskraftig position på världsmarknaden. Det fanns emellertid en rad faktorer som försvårade ett sådant samarbete. Man konstaterade att det inte handlade om ett ointresse från Europas industriledare att samarbeta. Snarare var det fråga om en brist på ett lämpligt juridiskt medel genom vilket ett gränsöverskridande samarbete skulle kunna bli möjligt. Den grundläggande rätten till fri etablering inom unionen var nödvändig, men inte tillräcklig. Framförallt uppmärksammades tre hinder mot en liknande samverkan.¹⁹

Under 1980-talet var fusioner mellan bolag från olika medlemsstater nästintill omöjliga att genomföra på grund av de skillnader som fanns i den nationella bolagsrätten staterna emellan. I mitten av 1980-talet lades därför fram ett förslag till ett tionde direktiv, som avsåg att reglera så kallade internationella fusioner.²⁰ Detta direktiv har än idag inte antagits. Skälet därtill är den politiskt mycket känsliga frågan om de anställdas medbestämmanderätt. För det andra fanns det skillnader kvar mellan de olika medlemsstaternas nationella bolagsrätt, trots den harmonisering som hade skett. Målet med

¹⁹ Bulletin Supplement 3/88 s 9.

²⁰ Amended proposal for a Council directive on international mergers, COM (84) 727 final, 8 January 1985; [1985] OJ C23/11.

harmoniseringsåtgärderna på bolagsrättens område hade inte varit att skapa enhetlighet, utan endast att föra de nationella bestämmelserna något närmare varandra. Det tredje hindret utgjordes av skattemässiga konsekvenser. Som exempel kan nämnas dubbelbeskattning och skillnader i medlemsstaternas nationella lagar även vad gäller skatterätten. Ytterligare ett problem som belystes under denna tid var skillnaderna i medlemsstaternas syn på koncernbegreppet. Endast Tyskland och Portugal behandlade koncerner som en grupp, medan övriga länder såg till de enskilda bolagen inom varje koncern. Att driva en koncern som en ekonomisk enhet blev därför en nästintill omöjlig uppgift.²¹ Man ville därutöver få bukt med de psykologiska barriärer som ett internationellt samarbete kunde medföra. Dessutom fanns en rad administrativa och praktiska problem vid samarbete mellan rättssubjekt i olika länder.²² För att komma till rätta med dessa hinder samt att öka samarbetet över gränserna försökte man skapa så kallade supranationella bolagsformer, där regleringen endast skulle ske på gemenskapsrättslig nivå. Två former kom att bli aktuella, och de skall båda behandlas här. Syftet är att beskriva de båda formernas för- och nackdelar, samt att jämföra dem med traditionella koncerner och fusioner mellan bolag. Har man genom dessa överstatliga bolag övervunnit de problem som fanns tidigare, eller finns dessa fortfarande kvar, och vad är i så fall skälen till det?

²¹ Se kapitel 5.2 härom. Bulletin Supplement 3/88 s 8ff. Sörensen s 306.

²² Bulletin Supplement 3/88 s 10f.

3 Europeiska Ekonomiska Intressegrupperingar

3.1 Historik bakom EEIG

3.1.1 Franska Groupement d'Intérêt Economique

Idén bakom bildandet av Europeiska Ekonomiska Intressegrupperingar föddes i Frankrike på 1960-talet. Fransk associationsrätt präglades på denna tid av en sträng dualism, då det endast fanns två möjliga samarbetsformer. Å ena sidan fanns bolagsformerna, vars enda syfte var att skapa och distribuera vinst. Å andra sidan fanns föreningsformerna, som omfattade alla personsammanslutningar utan vinstsyfte. Den stora nackdelen med den sistnämnda formen var att en förening aldrig kunde erhålla full juridisk personlighet, medan reglerna för bolag uppställde alltför hårda krav för många intresserade. Denna tudelning motsvarade därför inte rättslivets behov. Ingen av formerna var helt enkelt tillräckligt flexibel att göra det möjligt för juridiska och fysiska personer med gemensamma intressen att gå samman i en juridisk person för att främja deras intressen, samtidigt som samtliga parter behöll sina respektive identiteter.²³ År 1967 skapades därför Groupement d'Intérêt Économique (GIE). Genom GIE önskade man möjliggöra en nödvändig omstrukturering av små och medelstora företag samt öka franska företags konkurrenskraft på utländska marknader. GIE kan nämligen placeras mellan de två andra typerna av sammanslutningar, och bolagsformen karakteriseras av stor flexibilitet bland annat vad gäller verksamhetsområde, ändamål, medlemskap och samarbetets omfattning och längd. Dessutom

²³ Epstein-Breton s 229, Mattsson s 12.

tillerkänns GIE full juridisk personlighet. GIE blev snabbt en succé i Frankrike. Som exempel på bolag som gick samman och registrerades som GIE kan nämnas Airbus Industries och Ariane Espace.²⁴

3.1.2 Den gemenskapsrättsliga lösningen

År 1970 tog kommissionen för första gången upp frågan om ett införande av en europeisk GIE i ett memorandum om industripolitik. Det var det första steget mot en reglering av EEIG. Kommissionen hade under en längre tid försökt finna en lösning till samarbete och koncentration över gränserna inom gemenskapen, och fann den franska varianten vara den "otvivelaktigt intressantaste".²⁵ Den stora frågan var snarare på vilket sätt man kunde införa denna bolagsform i övriga medlemsstater. Två eventuella lösningar fanns att tillgå. Den första, en nationell lösning, innebar ett införande av samarbetsformen genom beslut i de olika nationella parlamenten. Denna form övergavs dock då den skulle främja nationellt samarbete framför internationellt. Bolagen skulle även i fortsättningen vara bundna till en nationell rättsordning. Istället framfördes den "europeiska" lösningen. Man skulle genom en förordning skapa en supranationell bolagsform. Genom upprättandet av en förordning kom en enhetlig och objektiv tolkning och tillämpning av reglerna att garanteras av gemenskapsdomstolen.²⁶

Mot bakgrund av detta lade kommissionen 1971 fram ett första förslag till förordning. Detta förslag kom dock att utsättas för skarp kritik från åtskilliga remissinstanser. Ett nytt förslag utarbetades därför. Då detta var färdigt i slutet av 1973 sändes det vidare till rådet för granskning och bearbetning. I enlighet med fördragets

²⁴ Epstein-Breton s 229, Mattsson s 12.

²⁵ Mattsson s 13.

²⁶ Lemeunier s 247f, Mattsson s 13, Van Gerven s 5 ff. Skog 3/95 s 38.

artikel 308 gavs parlamentet rätt att lämna synpunkter på texten. Några av dessa synpunkter visade sig vara betydelsefulla och texten modifierades. Kommissionens ändrade förslag publicerades 1978 och omfattade 24 artiklar. Rådet hade vid denna tid en mycket hög arbetsbelastning, och detta påverkade utarbetandet av förslaget på ett negativt sätt. Arbetet kunde först påbörjas i mars 1982, och innebar i sig flera svårigheter. Nya "juridiska marker" skulle beträdas, och nationell subsidiär rätt saknades i de flesta medlemsstater. Framför allt Storbritannien, Irland och Danmark hade invändningar under arbetets gång.²⁷ Den 25 juli år 1985 antogs dock förordning 2137/85/EEG om Europeiska Ekonomiska Intressegrupperingar.

3.2 Juridisk personlighet

I förordningen 2137/85/EEG:s första artikel andra stycket stadgas att en EEIG fr.o.m. tidpunkten för registrering har kapacitet att i eget namn förvärva rättigheter och ingå förpliktelser av alla slag, sluta avtal eller företa andra rättshandlingar samt uppträda som part i domstol. Att tillerkänna EEIG dessa egenskaper, som i sig kännetecknar en juridisk person, har ansetts nödvändigt för att EEIG skall kunna uppfylla sina syften. Det är dock upp till varje enskild medlemsstat att bestämma huruvida en EEIG, som är registrerad i landet, är att anse som en juridisk person eller ej. Den sistnämnda bestämmelsen har dock begränsad betydelse, då samtliga medlemsstater har till erkänt EEIG juridisk personlighet.²⁸ I propositionen 1994/95:68 uttalade regeringen att en uttrycklig lagbestämmelse där man tillerkände EEIG juridisk personlighet inte

²⁷ Mattsson s 14, Van Gerven s 5 ff. Skog 3/95 s 38.

²⁸ Lemenuier s 249, Mattsson s 16, Van Gerven s 7.

var nödvändig, då grupperingen enligt förordningens första artikel har förmåga att ikläda sig rättigheter och skyldigheter.²⁹

3.3 Ändamålet med en EEIG

Den stora skillnaden mellan EEIG och andra bolagstyper framgår av bestämmelsen i artikel 3, som även kan ses som den mest centrala i förordningen. I artikel 3 stadgas att intressegrupperingens ändamål är att underlätta eller utveckla medlemmarnas ekonomiska verksamhet samt att förbättra eller öka resultatet av denna verksamhet. Dess ändamål skall således inte vara att skapa egen vinst. Därutöver skall grupperingens verksamhet vara knuten till medlemmarnas ekonomiska verksamhet samt vara underordnad den sistnämnda.

Det är främst två saker som särskiljer bolagsformen EEIG från andra associationsformer, nämligen kravet på samband med medlemmarnas verksamhet samt förbudet för en EEIG att syfta till egna vinster. Utifrån denna reglering kan därmed två slutsatser dras. För det första kan intressegrupperingar inte användas för att bedriva verksamhet utan att någon anknytning till medlemmarnas verksamhet föreligger. För det andra får EEIG inte träda istället för medlemmarna. De sistnämnda får helt enkelt inte förvandlas till "underleverantörer", utan skall ha som målsättning att bedriva en självständig verksamhet.³⁰ Verksamhetskravet innebär inte att medlemmarnas och EEIG:s verksamhet måste vara identisk med varandra. Det är tillräckligt om de är liknande eller kompletterande. Det viktiga är att EEIG inte tar över verksamheten från dess

²⁹ Prop. 1994/95:68 s 36.

³⁰ Mattsson s 20.

medlemmar, utan att de sistnämnda även i fortsättningen är ekonomiskt självständiga i förhållande till intressegrupperingen.³¹

Vinstförbudet innebär inte att en EEIG överhuvudtaget inte kan eller får generera vinst. Den vinst som uppkommer i en EEIG är tänkt för dess medlemmar, och skall därför delas upp i enlighet med vad medlemmarna har bestämt i stiftelseurkunden.³² Man kan fråga sig vad syftet med att bilda en EEIG är om en EEIG inte får eftersträva egna vinster? Svaret är att andra fördelar än högre inkomster önskas. Framför allt är det möjligheten att dela risker och kostnader mellan medlemmarna som lockar. Därutöver kan ett samarbete av detta slag förbättra eller öka resultatet för medlemmarna genom mindre dyrbara eller mer effektiva tjänster. Förbudet att eftersträva vinst innebär ju att bland annat att tjänster som en EEIG utför åt sina medlemmar måste faktureras till självkostnadspris.³³

Utöver de krav som ställs på en EEIG:s verksamhet i förhållande till dess medlemmar, finner man i artikel 3 andra stycket specifika förbud beträffande grupperingens verksamhet. Dessa inskränkningar kan samtliga sägas följa av grundprincipen i artikel 3 första stycket. Det första förbudet går under beteckningen "koncernledningsförbudet", då det innebär ett förbud för en EEIG att direkt eller indirekt utöva ledning eller kontroll av medlemmarna eller andra företags verksamhet. Denna inskränkning hör intimt samman med det andra förbudet i artikeln, det så kallade "holding-förbudet". Förbudet omöjliggör både direkt och indirekt innehav av aktier eller andelar i ett företag som är medlem i grupperingen. Med denna reglering önskar man kunna undvika att en EEIG utgör ett moderbolag i toppen av en integrerad grupp av bolag. Undantag från förbudet görs endast för innehav av aktier eller andelar i andra företag om ett sådant innehav är nödvändigt för att uppnå gruppens

³¹ Prop. 1994/95:68 s 19, Van Gerven s 10f.

³² Van Gerven s 10.

³³ Bulletin Supplement 1/74 s 20.

ändamål samt om det sker för en medlems räkning. Som exempel brukar nämnas den situation då en EEIG ingår i ett joint ventureavtal med ett företag hemmahörande i något land utanför gemenskapen. Det bör emellertid noteras att ”koncernledningsförbudet” gäller även i detta fall. Innehavet får således inte leda till att grupperingen ”utövar någon form av styrning eller kontroll” över det andra företaget.³⁴ Den tredje inskränkningen förbjuder en EEIG att ha fler än 500 anställda. Detta till synes något märkliga förbud har sina rötter i tysk lagstiftning. Enligt tysk lag föreligger ett krav på arbetstagarrepresentation om företaget har minst 500 anställda. Av rädsla för att regleringen skulle komma att kringgås genom bildandet av EEIG infördes denna tredje inskränkning i förordningen. Genom förbudet har man dessutom lyckats undslippa den problematik som uppstått kring arbetstagarnas medbestämmande i SE-bolaget.³⁵ Ett fjärde förbud tillkom efter brittiskt önskemål. En EEIG kan inte användas för överföring av egendom till företagsledare eller någon till denne närstående person, om nationell lag förbjuder sådana förfarande i övrigt. Förbudet omfattar likväl lånetransaktioner. Den femte och sista inskränkningen i artikel 3 andra stycket förbjuder en EEIG att själv vara medlem i en annan EEIG. Anledningen till förbudet är att man önskar undvika invecklade kedjor av intressegrupperingar, då en sådan konstellation skulle försvåra kontrollen av ansvars- och ägandeförhållandena. För ett bolag är det dock fullt möjligt att vara medlem i mer än en EEIG.³⁶ Om en EEIG handlar i strid med dessa förbud skall domstol beordra upplösning av grupperingen. En EEIG skall dock alltid ges möjlighet att försöka uppnå de ställda kraven innan upplösning sker.³⁷

Bolagsformen EEIG användes ursprungligen främst inom upphandling, marknadsföring och liknande områden. Idag finns

³⁴ Skog 3/95 s 39.

³⁵ Se nedan kapitel 4.8.

³⁶ Mattsson s 21f, Van Gerven s 11ff.

³⁷ Mattsson s 37, Van Gerven s 13.

formen dock inom alla tänkbara delar av servicesektorn och även till viss del inom tillverkningsindustrin. Dessutom har EEIG-formen används vid ett flertal tillfällen för mycket storskaliga byggnadsprojekt som exempelvis tunnel- och järnvägsbyggen i Sydeuropa.³⁸

3.4 Medlemskap i en EEIG

Frågan om vilka rättssubjekt som skulle ges möjlighet att samarbeta inom ramen för en EEIG var en av de mest svårlösta frågorna vid utarbetandet av förordningen. Syftet var att göra EEIG öppen för så många som möjligt. Resultatet finner man i förordningens artikel 4, där det stadgas att bolag samt "andra rättsliga enheter" av offentligrättslig eller privaträttslig karaktär, som har bildats i enlighet med en medlemsstats lagstiftning och har sitt säte eller huvudkontor inom gemenskapen, kan bli medlemmar i en EEIG. Denna reglering överensstämmer således i stor utsträckning med bolagsdefinitionen i Romfördragets artikel 48. Begreppet "andra rättsliga enheter" utgör dock en utvidgning av definitionen. Av artikel 48 framgår uttryckligen att bolag som bedrivs utan vinstsyfte skall uteslutas från rätten till fri etablering. Tack vare utvidgningen kan numera även icke vinstdrivande juridiska personer delta i en EEIG. Det enda krav som uppställs enligt förordningen är att dessa "rättsliga enheter" utövar någon form av ekonomisk verksamhet.³⁹

Inte heller fysiska personer utestängs från samarbete genom en EEIG. Det krävs dock att de ifrågavarande personerna utövar industri-, handels-, hantverks- eller lantbruksverksamhet, fria yrken eller annan verksamhet inom gemenskapen för att kunna delta i en

³⁸ Skog 3/95 s 41.

³⁹ Lemeunier s 250, Mattsson s 25, Van Gerven s 15.

EEIG. Sammanfattningsvis tycks kravet vara att fysiska personer skall utöva en ekonomisk aktivitet inom unionen.⁴⁰

I enlighet med artikel 4 i förordningen måste en EEIG ha minst två medlemmar. En gruppering kan bestå av endast två juridiska personer under förutsättning att dessa har sina huvudkontor i olika medlemsstater. En EEIG kan också bestå av enbart fysiska personer om minst två av dem utövar sin huvudsakliga verksamhet i skilda medlemsstater. En kombination av såväl juridiska som fysiska personer är givetvis också möjlig. Kravet på ett gränsöverskridande inslag kvarstår dock. Genom bestämmelsen i artikel 4 andra stycket omöjliggörs således "nationella" intressegrupperingar.⁴¹

Något tak för hur många medlemmar en EEIG får ha föreskrivs inte i förordningen. Det har dock införts en möjlighet för medlemsstaterna att lagstadga att en gruppering inte kan ha fler än tjugo medlemmar. Ett undantag av mer betydelse finner man istället i artikel 4 fjärde stycket, där varje medlemsstat ges möjlighet att utestänga eller begränsa rätten att delta i en EEIG för vissa kategorier av personer på grund av medlemsstatens offentliga intressen. En liknande begränsning måste vända sig mot allmänt definierade grupper och inte mot någon eller några särskilt utpekade individer, bolag eller andra rättsliga enheter. Dessutom måste alltid kommissionen informeras vid varje liknande begränsning.⁴² I propositionen 1994/95:68 beslutades att den som är försatt i konkurs eller har ålagts med näringsförbud inte skall kunna vara medlem i en EEIG med säte i Sverige. Däremot ställs inga krav på vilka svenska fysiska eller juridiska personer som får delta i utländska EEIG. Det skulle helt enkelt vara alltför svårt att kontrollera att bestämmelserna följs vad gäller grupperingar med säte utanför Sverige.⁴³

⁴⁰ Van Gerven s 16f.

⁴¹ Lemeunier s 251, Mattsson s 26.

⁴² Lemeunier s 250, Mattsson s 26, Van Gerven s 17.

⁴³ Prop. 1994/95:68 s 39f.

3.5 Bildandet av en EEIG

En EEIG bildas genom att de intresserade bolagen ingår ett avtal med varandra. Avtalet måste därefter registreras i en medlemsstat. Registreringen är konstitutiv, då en EEIG från dagen för registrering i eget namn kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter av alla slag, ingå avtal eller vidta andra rättshandlingar samt föra talan inför domstol och andra myndigheter. Kort sagt får grupperingen från registreringstidpunkten alla de egenskaper som utmärker en juridisk person.⁴⁴ Det enda formkrav som ställs på avtalet, som även kan betecknas stiftelseurkund, är att det skall vara skriftligt. I artikel 5 finns en uppräknig av de uppgifter som måste framgå av urkunden. Bland annat skall anges intressegrupperingens namn, dess säte, syftet för vilket gruppen har bildats samt avtalstiden om denna inte är obestämd. Dessa krav på stiftelseurkunden är dock endast minimikrav. Även andra frågor, som till exempel hur en eventuell vinst skall fördelas mellan medlemmarna, kan med bindande verkan regleras i avtalet.⁴⁵

En annan väsentlig fråga som hänger samman med problematiken kring stiftelseurkunden, är registreringen av en EEIG och dess effekter. Registrering skall ske i den medlemsstat där grupperingen avser att ha sitt säte. Valet av säte är betydelsefullt då nationell rätt gäller subsidiärt i förhållande till förordningen, och skillnader mellan medlemsstaternas interna rättsordningar fortfarande kan förekomma. Enligt förordningen har en EEIG olika möjligheter vid valet av säte. Sätet måste finnas inom gemenskapen, men kan antingen vara beläget där grupperingen har sitt huvudkontor eller på den ort där någon av medlemmarnas huvudkontor är placerat, förutsatt att

⁴⁴ Artikel 1. Skog 3/95 s 39.

⁴⁵ Lemeunier s 251, Mattsson s 29ff, Van Gerven s 29ff.

grupperingen är verksam där..⁴⁶ Om medlemmarna senare skulle önska flytta grupperingens säte är även detta möjligt. Ett beslut att flytta sätet över gränserna kan emellertid endast fattas enhälligt av medlemmarna enligt artikel 14, då en flytt från en medlemsstat till en annan innebär att den subsidiärt tillämpliga nationella lagen ändras. För att skydda utomståendes intressen har en särskild procedur utarbetats, och ett speciellt publiceringsförfarande måste iakttas.

3.6 Intressegrupperingens organ och deras behörighet

Som tidigare har konstaterats var flexibilitet ett av nyckelorden vid utarbetandet av förordningen om Europeiska Ekonomiska Intressegrupperingar. Detta gäller inte minst deras förvaltning. Av den anledningen föreskriver förordningen endast två obligatoriska organ. Utöver dessa är det upp till medlemmarna att på bästa sätt utforma grupperingen för att uppnå de eftersträlvade syftena. De två obligatoriska organen kan jämföras med ett vanligt aktiebolag, som enligt svensk rätt skall ha såväl bolagsstämma som styrelse.

3.6.1 Medlemsförsamlingen

Det obligatoriska organ som först kommer att behandlas kan jämföras med aktiebolagets bolagsstämma. På bolagsstämman har samtliga aktieägare, som är införda i aktieboken, rätt att delta och därigenom besluta i bolagets angelägenheter.⁴⁷ Vid utarbetande av förordningen om EEIG ville man dock undvika termen "bolagsstämma". Genom att använda sig av gängse bolagsrättsliga uttryck som till exempel "stämma" var man rädd att göra omfattande

⁴⁶ Skog 3/95 s 39.

⁴⁷ Aktiebolagslagen 9 kap 1 §.

nationell rätt subsidiärt tillämplig. Detta ansågs onödigt för ett flexibelt organ som EEIG. I förordningen används därför begreppet "medlemmar som handlar gemensamt". Den termen känns dock inte lika lyckad och flexibel. För att underlätta den kommande framställningen av EEIG:s organ kommer termen "medlemsförsamling" att användas istället.⁴⁸

Medlemsförsamlingen är EEIG:s högsta beslutande organ. Medlemmarna är behöriga att tillsammans fatta varje beslut som krävs för att uppnå syftet med den ifrågavarande EEIG (artikel 16 p 2). Tillsammans bestämmer medlemmarna grupperingens policy och hur den skall förvaltas. Härav följer även en rätt att ge direktiv till andra organ och befattningshavare.

Det finns i förordningen inget föreskrivet arbetssätt för medlemsförsamlingen. För att upprätthålla förordningens flexibla anda krävs därför inte att medlemmarna träffas rent fysiskt vid varje beslutsfattande. Frågor kan likväl avgöras via email eller fax. Ett undantag föreligger för situationer då en medlem begär att samtliga medlemmar skall rådfrågas före beslutsfattandet (artikel 17 p 4). Detta kräver dock inte att medlemmarna måste träffas på en specifik plats. Det är möjligt att konsultation sker audiovisuellt eller genom telefonkonferens. Då arbetssättet inte är reglerat i förordningen ges även en möjlighet åt församlingen att delegera kompetens inom vissa områden till enskilda medlemmar, till direktören eller eventuellt till andra organ.⁴⁹

I församlingen har varje medlem rätt till en röst (artikel 17 p 1). Denna rättighet är fundamental och kan därför inte nekas någon medlem genom kontraktet eller på annat sätt. Däremot är det möjligt att i avtalet föreskriva att vissa medlemmar besitter fler röster än andra. Enligt förordningen skall det dock vara omöjligt för en medlem att på egen hand inneha majoriteten av rösterna i bolaget. Efter det

⁴⁸ Mattsson s 30f.

⁴⁹ Mattsson s 30ff, Van Gerven s 24ff.

att grupperingen har bildats kan varje medlems röstantal endast ändras genom ett enhälligt beslut av samtliga medlemmar.⁵⁰

Om inget annat föreskrivs i stiftelseurkunden skall samtliga beslut rörande EEIG fattas enhälligt av medlemmarna. För att underlätta beslutsprocessen kan man dock i avtalet föreskriva olika majoritetsregler för vissa frågor. Detta undantag är dock inte tillämpligt på alla typer av beslut. Kravet på enhällighet är absolut bland annat vid ändringar av EEIG:s ändamål, de enskilda medlemmarnas röstantal, upptagandet av nya medlemmar samt vid förlängning av avtalet mellan medlemmarna om detta har slutits för bestämd tid.⁵¹

3.6.2 Direktören och dennes behörighet

Direktören utgör det andra av de två obligatoriska organen i en EEIG. Förvaltningen kan skötas av fler än en direktör om så krävs. Direktören måste vara en fysisk person. Undantag från denna regel kan endast göras i de fall då medlemsstaten där grupperingen är registrerad tillåter juridiska personer att inneha denna position. I övrigt föreskrivs inte vem som kan utses till direktör. Det kan således vara en av medlemmarna anställd person eller någon utanför medlemskretsen. Direktören väljs i samband med bildandet av en EEIG eller strax därefter genom ett beslut av medlemmarna gemensamt. På samma sätt kan en direktör också tvingas att avgå.⁵² I propositionen 1994/95:68 om EEIG föreskrivs att direktören för en gruppering med säte i Sverige måste uppfylla vissa kriterier. Han eller hon skall vara bosatt inom det Europeiska Ekonomiska samarbetsområdet. Därutöver får direktören inte vara underårig, ha

⁵⁰ Mattsson s 30ff, Van Gerven s 24ff.

⁵¹ Van Gerven s 26f.

⁵² Artikel 19.

en förvaltare enligt 11 kap 7 § Föräldrabalken (1995:974), vara försatt i konkurs eller vara underkastad näringsförbud.⁵³

Direktörens kompetens fastställs i urkunden. Huvudregeln är att direktören har behörighet att sköta förvaltningen av den ifrågavarande grupperingen. Denna kompetens kan dock begränsas i stiftelseurkunden. En sådan begränsning har endast en intern effekt, och kan inte göras gällande gentemot tredje man, även om begränsningen har offentliggjorts. En direktör som överskrider sin behörighet kan dessutom göras personligt ansvarig gentemot medlemmarna. Om flera direktörer har utsetts, innebär det att samtliga har full kompetens att rättshandla för grupperingens sak. I en sådan situation kan det vara klokt att genomföra ett beslut dessa emellan med enkel majoritet innan det aktuella avgörandet fattas och genomförs.⁵⁴

Endast direktören har tillerkänts firmateckningsrätt i förhållande till utomstående (artikel 20 p 1). Begränsningar i firmateckningsrätten kan göras i grupperingsavtalet eller beslutas av medlemsförsamlingen. En sådan begränsning kan dock inte åberopas mot tredje man även om den har offentliggjorts. Kort sagt är grupperingen bunden av alla rättshandlingar en företagsledare vidtar, även om han eller hon gör sig skyldig till befogenhetsöverskridande. Samma sak gäller vid rättshandlingar som faller utanför föremålet för grupperingens verksamhet, om grupperingen inte kan visa att tredje man kände till att handlingen föll utanför verksamhetsområdet. Den enda begränsning i direktörens kompetens som med framgång kan åberopas gentemot tredje man är att firmateckning måste ske kollektivt. Det kan vara aktuellt i de fall en gruppering har mer än en företagsledare.⁵⁵

⁵³ Prop. 1994/95:68 s 41f.

⁵⁴ Van Gerven s 30ff.

⁵⁵ Mattsson s 31f, Skog 3/95 s 40, Van Gerven s 30ff.

Utöver direktören och medlemsförsamlingen överlåter förordningen åt medlemmarna att avgöra hur förvaltningen av deras EEIG skall vara organiserad. Vid sidan av de två obligatoriska organen kan medlemmarna föreskriva ytterligare organ i stiftelseurkunden. I de fall så sker, skall respektive organs kompetens också fastställas i urkunden. Vad som först och främst kan bli aktuellt torde vara ett kontrollerande organ, vars roll är att granska direktörens förvaltning, och som dessutom svarar inför medlemsförsamlingen.⁵⁶

3.7 Inbördes relationer samt relationer med utomstående

En EEIG kan bildas med eller utan kapitaltillskott. Det medför att det skydd som aktiekapitalet i ett aktiebolag utgör för borgenärerna bortfaller. Det faktum att en EEIG inte behöver något bundet kapital innebär dock inte att grupperingen inte kan ha egna tillgångar. Medlemmarna kan tillskjuta såväl kontanter som sakegendom eller kunskap (know how). Flexibiliteten vid bildandet av en EEIG speglas även i reglerna kring grupperingens finansiering. Det kapital som tillskjuts behöver inte bindas upp och förbli outnyttjat till syfte att skydda borgenärerna. Genom en EEIG kan tillskjutet kapital utnyttjas effektivt. Enligt artikel 23 i förordningen har dock grupperingen fråntagits möjligheten att offentligt inbjuda till kapitalsatsning. Det innebär att det är omöjligt att finansiera verksamheten i en EEIG genom att utfärda obligationer, aktier eller dylikt på den offentliga kapitalmarknaden.⁵⁷

Det faktum att en EEIG inte besitter något eget bundet kapital till skydd för borgenärernas intressen, har gjort det nödvändigt att skapa en annan form av garanti för de sistnämnda. Frågan har lösts genom

⁵⁶ Mattsson s 32.

⁵⁷ Mattson s 32f.

artikel 24, som stadgar att samtliga medlemmar i en EEIG ansvarar obegränsat och solidariskt för grupperingens skulder och andra förpliktelser. Då intressegrupperingen är gäldenär måste borgenärerna dock först begära betalning av denna innan de enskilda medlemmarna kan krävas. Borgenärerna kan således endast kräva de enskilda medlemmarna om betalning från grupperingen har misslyckats.⁵⁸ Den enskilda medlem som blir krävd, har emellertid alltid regressrätt gentemot övriga medlemmar. Det är också möjligt att föreskriva i stiftelseurkunden hur eventuella skulder skall fördelas mellan de olika medlemmarna. Om någon sådan fördelning inte har gjorts häftar varje medlem för en lika stor del som de övriga (artikel 21 p 2). En klausul om ansvarsbegränsning i stiftelseurkunden är dock enbart bindande internt mellan medlemmarna. Det innebär att en borgenär även i fortsättningen kan kräva vilken enskild medlem som helst på hela skuldbeloppet. Genom ett separat avtal med tredje man kan en EEIG dock undanta eller begränsa en viss medlems ansvar. Denna möjlighet är främst intressant för små företag, som annars skulle kunna avskräckas att delta i ett samarbete inom ramen för EEIG.⁵⁹ För ett bolag som upphör att vara medlem kvarstår ett ansvar för EEIG:s skulder i enlighet med huvudregeln i artikel 24. Endast de skulder som uppkom i samband med grupperingens verksamhet före utträdet omfattas dock. Situationen är värre för nytillträdande medlemmar. Deras ansvar omfattar samtliga skulder enligt artikel 24, dvs. även skulder som uppkom före tiden för medlemmens tillträde. Det finns dock en möjlighet att göra undantag i stiftelseurkunden eller i medlemmens anslutningskontrakt (artikel 26 p 2).⁶⁰

⁵⁸ Van Gerven s 35.

⁵⁹ Lemeunier s 255, Mattsson s 32f, Van Gerven s 35f.

⁶⁰ Mattsson s 35, Van Gerven s 36.

3.8 Utträde ur och upphörande av en EEIG

Medlemskap i en intressegruppering kan upphöra på olika sätt. Då en medlems utträde direkt påverkar grupperingens finansiella situation samt borgenärernas intressen, är ett sådant utträde strikt reglerat i förordningen. Problematiken kommer kortfattat att behandlas här.

För det första kan en medlem dra sig ur ett samarbete. Det är dock endast möjligt om samtycke från övriga medlemmar föreligger eller om en "viktig grund" för ett sådant utträde har inträtt.⁶¹ Det finns även en möjlighet att i stiftelseurkunden föreskriva att utträde kan ske på andra grunder. Därutöver kan en medlem bli utesluten om den väsentligen misslyckas med att uppfylla sina skyldigheter eller om den hotar att väsentligen skada EEIG:s verksamhet. Ytterligare grunder för uteslutning kan föreskrivas i stiftelseurkunden. Däremot kan en medlem inte uteslutas enbart på den grund att den har skilda åsikter om EEIG:s organisation och verksamhet. För att undvika att majoriteten i en EEIG missbrukar sin ställning krävs alltid ett domstolsbeslut vid uteslutning av en medlem.⁶²

En medlem kan förlora sitt medlemskap om bolaget misslyckas med att uppfylla de krav som ställs på varje medlem i artikel 4. Som exempel kan nämnas situationen då en juridisk person upplöses eller då en fysisk person upphör med sin verksamhet inom unionen. Ett medlemskap kan också upphöra genom dödsfall, under förutsättning att det inte är föreskrivet i avtalet att medlemskapet kan övergå till arvinge eller testamentstagare. Ingen av dessa fyra utträdesmöjligheter leder dock till upplösning av EEIG. En intressegruppering som har utvecklat en meningsfull verksamhet

⁶¹ Artikel 27 p 1. Eng. "just and proper ground"

⁶² Van Gerven s 39ff.

måste ha möjlighet att fortsätta trots att en medlem väljer att utträda.⁶³

Ett beslut om en EEIG:s upphörande kan alltid fattas av dess medlemmar. Ett sådant beslut kräver dock ett enhälligt samtycke, om inte annat har föreskrivits i urkunden (artikel 31). Förutom denna form av frivillig upplösning finns ett antal fall då upplösning är påkallat. Som exempel kan nämnas a) då avtalstiden har gått ut, b) när syftet med EEIG är uppnått eller man kan konstatera att syftet inte går att uppnå, c) då någon annan i kontraktet föreskriven grund för upplösning inträder eller d) om kravet på gränsöverskridande verksamhet i artikel 4 p 2 inte längre är uppfyllt. I de tre första fallen måste medlemmarna besluta om upplösning inom en tremånaders frist. Om så ej sker har varje enskild medlem rätt att vända sig till domstol för att få grupperingen upplöst. I det sista fallet är medlemmarna skyldiga att upplösa EEIG om kravet på gränsöverskridande inte längre är infriat. Om så ej sker har varje berörd person eller kompetent myndighet rätt att vända sig till domstol för att få grupperingen upplöst.

En rad konsekvenser inträder vid upplösning av en EEIG. Bland annat måste en upplösning alltid registreras och publiceras. Dessutom skall grupperingen likvideras. Fram till dess att likvidation har genomförts behåller EEIG sin juridiska personlighet och rättskapacitet. Medlemmarna i ett likviderat EEIG kan hållas ansvariga för skulder härrörande från gruppens aktiviteter i fem år efter offentliggörandet av likvidationen (artikel 37 p 2).⁶⁴

3.9 Beskattning av EEIG och dess medlemmar

⁶³ Van Gerven s 39ff.

⁶⁴ Van Gerven s 41ff.

En gruppering vars säte finns i Sverige är bokföringsskyldig i landet även i de fall grupperingen inte driver någon näringsverksamhet här. Grupperingens utländska verksamhet omfattas dock också av bokföringsskyldighet i Sverige. En EEIG som inte har sitt säte i Sverige, men som bedriver näringsverksamhet här, är bokföringsskyldig såvitt avser den svenska delen av verksamheten.⁶⁵

Det faktum att de Europeiska Ekonomiska Intressegrupperingarna utgör direkta produkter av EG-rätten, och således är reglerade av en harmoniserad lagstiftning, torde vara bolagsformens absolut främsta tillgång. Framför allt skulle en enhetlig skattelagstiftning kunna underlätta ett gränsöverskridande arbete. Tyvärr har man inte lyckats uppnå en sådan reglering beträffande EEIG på grund av utformningen av artikel 40 i förordningen, vars syfte är att reglera beskattning av EEIG och dess medlemmar. Artikel 40 slår kortfattat fast att vinst från en EEIG:s verksamhet endast skall beskattas hos medlemmarna. Regeln kompletteras av inledningens fjortonde stycke, enligt vilket nationell skattelagstiftning är tillämplig i övrigt, och då i synnerhet vad gäller skatterättsliga förfaranderegler och skyldigheter pålagda enligt medlemsstaternas lagstiftning. Lydelsen av artikel 40 kan framstå som klar och tydlig, men tolkningen av artikeln innebär egentligen en granskning av många små detaljer. En djupgående analys av den problematik som artikel 40 skapar skall inte göras här. Endast några övergripande frågor kommer att behandlas.⁶⁶

Artikel 40 introducerar principen om skattemässig transparens eller neutralitet. Syftet med principen är att på ett enhetligt sätt betrakta intressegrupperingarna i ett skattemässigt perspektiv. Förutom det faktum att vinsten från en EEIG skall beskattas hos medlemmarna, är artikel 40 tyst om hur beskattning skall ske. Artikeln tillämpas på vinster och förluster från grupperingens verksamhet. Dessa

⁶⁵ Skog 3/95 s 41.

⁶⁶ Kelly s 80f, Mattsson s 39, Van Gerven s 59f.

beskattas hos medlemmarna i de olika medlemsstaterna, där ingen skattemässig neutralitet föreligger. Eftersom nationell lag, varmed här även förstås internationella dubbelbeskattningsavtal, är tillämplig kommer beskattningen att skilja sig åt mellan de olika länderna.⁶⁷

Samtidigt som en EEIG inte kan vinstbeskattas är grupperingen, som vilken annan verksamhet som helst, skattskyldig för andra skatter som till exempel moms, sociala avgifter och arbetsgivaravgifter. I dessa fall tillämpas den nationella lag där grupperingen har sitt registrerade säte.⁶⁸ I Sverige gäller lag (1994:1853) om beskattning av Europeiska Ekonomiska Intressegrupperingar. Grupperingen samt medlemmar och andelar i densamma skall behandlas på samma sätt som ett handelsbolag samt delägare och andelar i ett handelsbolag. Det innebär bland annat att medlemmarnas inkomst från verksamhet hänförlig till grupperingen fullt ut skall beräknas och beskattas på samma sätt som inkomst från handelsbolag. Bestämmelserna om beräkning av reavinst vid avyttring av andel i ett handelsbolag blir tillämplig vid avyttring av andel i grupperingen.⁶⁹

⁶⁷ Kelly s 81, Mattsson s 39f.

⁶⁸ Kelly s 82.

⁶⁹ Skog 3/95 s 41.

4 Societas Europea (SE)

Även om tanken att utforma ett så kallat "europabolag" väcktes redan 1949 i europarådet har den än idag inte blivit verklighet. Målsättningen och metoden bakom utformningen av denna supranationella bolagsform har ändrats under årens lopp. Avsnittet som behandlar europabolaget eller Societas Europea (SE) syftar till att förklara utvecklingen bakom regleringen och den problematik som man har stött på.

4.1 Historik bakom SE-bolaget

Som tidigare har konstaterats är det främsta syftet bakom skapandet av de supranationella bolagsformerna att underlätta för företag inom unionen att samarbeta över gränserna och att därigenom göra dem mer konkurrenskraftiga främst gentemot amerikanska och japanska bolag.⁷⁰ Tanken är att SE-bolaget skall existera vid sidan om de redan befintliga nationella bolagsformerna, och utgöra ett fördelaktigt alternativ till dessa. När idén väcktes i europarådet år 1949 var emellertid syftet ett helt annat. Man tänkte sig blott ett fåtal SE-bolag, som endast kunde bildas med särskilt tillstånd och vars ändamål var att tillgodose speciella målsättningar. Detta förslag möttes dock av ett starkt motstånd och ledde därför inte till något resultat. Tio år senare tog man återigen upp debatten kring en supranationell bolagsform. I förgrunden för diskussionen stod professor Pieter Sanders från Rotterdam, och under hans ledning kom en förordning att utarbetas. Idén skilde sig nu väsentligen från europarådets, då man önskade skapa en bolagsform som skulle existera inom gemenskapen vid sidan om de nationella. Dessutom

⁷⁰ Se kapitel 2.5.

skulle denna bolagsform vara öppen för största möjliga krets.⁷¹ Från såväl medlemsstaterna som från näringslivet blev dock reaktionerna fortsatt negativa. Det var egentligen bara i Frankrike som idén mottogs någorlunda positivt. Den franska regeringen kom därför år 1965 att föreslå ministerrådet att ett SE-bolag skulle skapas. Detta skulle ske genom en "loi uniforme" (enhetlig lag), vilket innebar att en nationell lag beträffande bolagsformen skulle utfärdas på grundval av en mellanstatlig konvention. Bolaget skulle därmed vara underställd den ifrågavarande medlemsstatens nationella rättsordning. Kommissionen tog upp det franska initiativet till behandling. Arbetet resulterade i ett memorandum, som överlämnades till ministerrådet på våren 1966.⁷² Kommissionens förslag skilde sig från det franska då man ville skapa ett SE-bolag utifrån gemenskapsrätten. Nationell obundenhet ansågs underlätta internationella fusioner samt flytt av ett SE-bolags säte från ett medlemsland till ett annat. Dessutom skulle förtroendet för SE-bolaget troligen öka. Genom att utgå från gemenskapsrätten garanterades även en enhetlig tolkning genom EG-domstolens arbete. Mot denna bakgrund påbörjades därmed utformningen av en förordning under ledning av professor Sanders.⁷³ De bolagsrättsliga fördelar som man önskade uppnå genom den nya bolagsformen var många. Flytt av ett aktiebolags säte över gränserna skulle kunna ske utan att bolaget tvingades till upplösning eller likvidation. Fusioner mellan bolag från olika medlemsstater var på denna tid omöjliga att genomföra och detta önskade man ändra på genom SE-bolaget. Man önskade också underlätta bildandet av gemensamma dotterbolag som ägs av företag från skilda medlemsstater. Därutöver hoppades man att SE-bolagen lättare än

⁷¹ Boqvist s 17f.

⁷² "Mémorandum de la Commission de la Communauté économique européenne sur la création d'une société commerciale européenne" présenté par la Commission au Conseil le 22.4.1966, Supplement au Bulletin de la CEE no. 9/10 – 1966.

⁷³ Boqvist s 17ff.

nationella företag skulle få tillgång till hela gemenskapens kapitalmarknad samt att bolagsformen i övrigt skulle underlätta delägarnas verksamhet.⁷⁴

Kommissionens första förslag till förordning blev färdigt år 1970. Man önskade dock snabbt förbättra detta förslag, och en ad hoc grupp bildades därför sex år senare. Gruppen arbetade med förslaget i ytterligare sex år, innan frågan återigen togs upp till diskussion i ministerrådet. Den 8 juni 1988 antog kommissionen en ny promemoria, vilken i sin tur resulterade i ett nytt förordningsförslag år 1989. För att undvika de segslitna förhandlingar som arbetstagarnas medbestämmanderätt gav upphov till, beslöt kommissionen att avskilja dessa bestämmelser från förordningsförslaget och samlade dem istället under ett särskilt direktiv.⁷⁵ Inte heller detta omarbetade utkast till förordning undgick kritik, men den 24 januari 1991 godkände parlamentet det förslag till SE-bolagets stadga som kommissionen presenterade.⁷⁶

Kommissionens reviderade förordningsförslag från 1991 har än idag inte antagits.⁷⁷ Detta förslag kommer dock att ligga till grund för min framställning av SE-bolaget. Förslaget är mycket omfattande och det går därför inte i detalj att behandla samtliga artiklar inom ramen för denna uppsats. Tyngdpunkten kommer därför att läggas på bildandet av ett SE-bolag, dess organisation samt skyddet för aktieägarminoriteten och borgenärerna. Därutöver kommer även vissa skattemässiga konsekvenser samt arbetstagarnas inflytande att behandlas. De artiklar som anges hänvisar till kommissionens förslag till en förordning, om inte annat uppges i texten.

⁷⁴ Boqvist s 20.

⁷⁵ COM(91) 174, Brussels, 6 May 1991.

⁷⁶ Sörensen s 305f, Vallée s 7f.

⁷⁷ Amended proposal for a Council regulation (EEC) on the Statute for a European Company, COM (91) 174 final, 16 May 1991;[1991] OJ C176/1.

4.2 Bildandet av ett SE-bolag

En av de mest omdiskuterade frågorna har varit vem som skall ges rätt att bilda ett SE-bolag. En del hävdade att den nya bolagsformen skulle stå öppen för så många som möjligt. Det skulle innebära att samtliga nationella bolag gavs en rätt att omvandla sig till SE-bolag. Andra argumenterade att en alltför liberal reglering kring SE-bolaget skulle missgynna alternativa nationella bolagsformer. Möjligheten att bilda ett SE-bolag borde därför begränsas till "europeiska" bolag. Med "europeiska" bolag förstås företag vars verksamhet utövas i mer än en medlemsstat. Man ville att SE-bolaget skulle förknippas med prestige, och att bolagsformen därför inte skulle vara tillgänglig för samtliga nationella företag som önskade byta associationsform. Denna diskussion har påverkat kommissionens förslag till en förordning, där utgångspunkten är att associationsformen skall vara begränsad till samarbete mellan bolag som har en anknytning till flera medlemsstater. Enligt förordningsförslagets andra artikel har nationella aktiebolag med säte och huvudkontor inom unionen möjlighet att bilda ett SE-bolag, under förutsättning att minst två av de involverade bolagen har förlagt sitt huvudkontor i olika medlemsstater. Förordningen föreskriver fyra olika sätt att bilda ett SE-bolag, nämligen genom fusion, upprättande av ett holdingbolag, bildande av ett gemensamt dotterbolag samt genom ombildning av ett aktiebolag. Samtliga former kommer att behandlas nedan.⁷⁸

4.2.1 Fusion

Ett av huvudargumenten bakom tanken på ett SE-bolag var omöjligheten för unionens företag att genomföra internationella fusioner. Till skillnad från fusioner mellan bolag från ett och samma

⁷⁸ Sörensen s 309, Vallée s 15.

medlemsland, som regleras i det tredje bolagsdirektivet från år 1978, har förslaget till ett tionde direktiv⁷⁹ angående fusioner mellan bolag från olika medlemsstater ännu inte antagits. Anledningen är att man i Tyskland fruktade att internationella fusioner skulle användas som ett medel att kringgå den tyska skyddslagstiftningen.⁸⁰ Trots att förslaget till ett SE-bolag överlappar förslaget till ett tionde direktiv tycks inte kommissionen ha gett upp hoppet om att få båda förverkligade. Tvärtom tycks man önska att arbetet med SE-bolaget skall få en positiv inverkan på förslaget till ett tionde direktiv och därmed främja dess utveckling.⁸¹

Ett SE-bolag kan alltså som ett första alternativ bildas genom en fusion mellan två bolag från olika medlemsstater. Begreppet fusion innebär att en sammanslutning sker mellan skilda bolag. Den ena associationen kan upphöra att existera genom att uppgå i den andra, eller så kan samtliga inblandade bolag uppgå i en nybildad association. Tekniskt sett innebär en fusion att det överlåtande bolaget upphör utan likvidation och att dess samtliga tillgångar och skulder övergår till den övertagande associationen.⁸²

Vid bildandet av ett SE-bolag utförs fusionen genom att de samgående aktiebolagen överför sina tillgångar och skulder till ett för ändamålet nybildat SE-bolag, utan att ett likvidationsförfarande aktualiseras (artikel 17). Precis som vid en nationell fusion kompenseras aktieägarna i de båda bolagen med nyemitterade aktier i SE-bolaget. Det finns dessutom en möjlighet för de aktieägare som inte önskar delta att erhålla kontant ersättning. Effekterna av en genomförd fusion regleras i artikel 27. Den första juridiska konsekvensen som kan konstateras är att de nationella bolag som har ingått i fusionen upphör att existera, och deras

⁷⁹ Amended proposal for a Council directive on international mergers, COM (84)727 final, 8 January 1985; [1985] OJ C23/11; Bulletin Supplement 3/85.

⁸⁰ Edwards s 391 ff. Bulletin Supplement 5/89 s 7.

⁸¹ Sörensen s 312.

⁸² Nial och Johansson s 309.

aktieägare blir istället aktieägare i det nya SE-bolaget. Ytterligare en juridisk konsekvens är den universellt gällande överföringen av tillgångar och skulder på den nybildade associationsformen.⁸³

Förfarandet bakom en fusion regleras detaljerat i förordningsförslaget. På samma sätt som föreskrivs i det tredje direktivet om nationella fusioner, skall ledningsorganet i de konstituerande bolagen upprätta en gemensam fusionsplan med ett visst obligatoriskt innehåll. Detta regleras i artikel 18. Bland annat skall de involverade bolagens namn och säte anges, samt konverteringsförhållandet mellan aktier i aktiebolagen och SE-bolaget. Fusionsplanen skall därefter offentliggöras i enlighet med publiceringsdirektivet. Publiceringen bör ske minst en månad innan bolagsstämman i de fusionerande bolagen skall godkänna fusionsplanen. Det ankommer också på ledningsorganet i de konstituerande aktiebolagen att avlägga en skriftlig rapport, i vilken de förklarar och rättfärdigar såväl de juridiska som ekonomiska konsekvenserna av fusionen. De skall i synnerhet behandla konverteringsförhållandet samt vissa specifika värderingsfrågor (artikel 20).

Bakgrunden till förfarandet är skyddet för aktieägarna. Som medlemmar av bolagsstämman är det aktieägarna som fattar det slutliga beslutet att genomföra en fusion eller ej. För att garantera aktieägarna att all given information är korrekt skall oberoende experter granska de för- och nackdelar som den ifrågavarande fusionen kan medföra. Granskningen skall sedan utmyнна i en rapport till aktieägarna. Även denna rapport skall framför allt fokusera på konverteringsförhållandet ur rättvise- och rimlighetssynpunkt. Till sin hjälp har varje expert rätt att begära all den information och de dokument från de inblandade bolagen som han eller hon anser nödvändig (artikel 21-22).

⁸³ Vallée s 16ff.

Det är viktigt att komma ihåg att fusionen inte uteslutande regleras av gemenskapsrättsliga regler. I de fall en fråga angående SE-bolaget inte regleras i förordningen blir medlemsstaternas nationella lagstiftning tillämplig, på samma sätt som vid en EEIG. Därutöver föreskriver artikel 24 att rättsenligheten i fusionsförfarandet skall bestyrkas av behörig myndighet i SE-bolagets tilltänkta sätesstat. Denna myndighet övervakar den avslutande fusionsprocessen, och då i synnerhet att bolagsstämorna har godkänt fusionsplanen och bolagsordningen, valt modell för arbetstagarnas inflytande samt att fusionen i övrigt har genomförts i enlighet med den nationella lagstiftningen.

Från och med den dag då SE-bolaget har införts i sätesstatens offentliga register, anses fusionsprocessen avslutad och europabolaget är bildat. Genom registreringen erhåller SE-bolaget dessutom status som juridisk person (artikel 25). Om fusionen har genomförts utan att alla nödvändiga gemenskapsrättsliga eller nationella regler har beaktats, kan det upprättade SE-bolaget ogiltigförklaras. En klandertalan måste då väckas inom loppet av sex månader från det att bolagsbildningen förverkligades. En sådan talan förfaller om ogiltighetsgrunden korrigeras i efterhand (artikel 29).

4.2.2 Holdingbolaget

En bolagsbildning kan även resultera i ett koncernförhållande där det nybildade SE-bolaget utgör ett överordnat holdingbolag. Kravet på de inblandade aktiebolagen som uppställs i artikel 2 gäller även vid denna stiftelseprocedur. Även ett redan existerande SE-bolag kan delta.⁸⁴

Ett holdingbolag beskrivs ofta som ett förvaltningsbolag eller som ett ägarbolag. Ett holdingbolag kan definieras som ett rent förvaltande

⁸⁴ Artikel 2 p 1a, artikel 3 p 1a.

moderbolag i en koncern. Bolagets enda uppgift är att förvalta aktierna eller andelarna i de rörelsedrivande dotterbolagen. Någon sidoverksamhet bedriver bolaget inte. Ett SE-holdingbolag kommer således att befinna sig i koncern toppen och från denna position kontrollera och övervaka de underordnade dotterbolagen.⁸⁵

En särskild stiftelseprocedur måste iakttas vid bildandet av ett SE-holdingbolag. Bolagsbildningen inleds med att ledningsorganet i de konstituerande bolagen upprättar en gemensam bolagsbildningsplan. Denna plan skall i princip uppfylla samma krav som en fusionsplan. Därutöver krävs att bolagsbildningsplanen innehåller en motivering till varför ett holdingbolag skall bildas samt uppgifter om den procentuella andel aktier som skall konverteras till aktier i SE-holdingbolaget (artikel 31). För att kunna bilda ett holdingbolag på detta sätt krävs att bolaget genom konverteringen erhåller aktier med ett sammanlagt röstvärde som omfattar minst 51 procent av rösterna i de underordnade dotterbolagen. Detta kan också uttryckas som att minst 51 procent av aktierna och andelarna i de konstituerande bolagen skall bytas mot aktier i europabolaget. Det bestämmande inflytandet är avgörande för att SE-bolaget skall kunna bildas.⁸⁶

Som vid fusionsförfarandet ankommer det på aktieägarna i de stiftande bolagen att godkänna bolagsbildningsplanen, stiftelseurkunden samt den föreslagna bolagsordningen. Det skall ske med kvalificerad majoritet på en bolagsstämma. Efter att beslut om bildande av ett SE-holdingbolag har fattats med erforderlig majoritet har varje aktieägare rätt att konvertera sina aktier till aktier i det nybildade bolaget inom tre månader från det att beslutet fattades. Det finns i likhet med fusionsförfarandet även en möjlighet att erbjuda aktieägarna kontant kompensation genom en klausul i bolagsbildningsplanen. Det är således inte obligatoriskt för varje

⁸⁵ Wiman s 13.

⁸⁶ Sörensen s 312f.

enskild aktieägare att byta in sina aktier. I kommissionens tidigare förslag fanns inte denna valfrihet för aktieägarna. Då stadgades istället ett krav att samtliga aktier och andelar i de konstituerande bolagen var tvungna att konverteras för att ett SE-holdingbolag skulle kunna bildas. Hade således en majoritet på bolagsstämman godkänt bolagsbildningen innebar beslutet en obligatorisk konvertering även för de aktieägare som röstat mot förslaget. Denna ursprungliga lydelse kritiserades dock av det ekonomiska och sociala rådet, varpå kommissionen ändrade till den nuvarande utformningen. Ändringen innebär visserligen att aktieägarnas förfoganderätt över aktierna ökar, men den för också med sig negativa konsekvenser. I de fall inte samtliga aktieägare konverterar sina aktier förändras ägarförhållandena i bolaget. Således kan en ofullständig konvertering leda till att maktbalansen inom bolagsgruppen rubbas och vissa minoritetsaspekter aktualiseras. Minoritetsaktieägare i dotterbolagen behöver inte alltid ha samma intressen och mål som koncernledningen. Det kan i sin tur leda till att minoriteten motarbetar och försvårar det gränsöverskridande samarbetet. I situationer då majoritetens och minoritetens intressen går så vitt isär kan det därför vara vanskligt att inleda en verksamhetsintegrering genom koncernmodellen.⁸⁷

4.2.3 Gemensamt dotterbolag

Ett SE-bolag kan även bildas som ett gemensamt dotterbolag. Samtliga aktiebolag och andra juridiska personer som faller under Romfördragets artikel 48 kan medverka i ett sådant skapande. I enlighet med förordningens artikel 2 p 2 krävs dock att de inblandade

⁸⁷ Sörensen s 313.

rättssubjekten har sitt säte och huvudkontor inom unionen samt att minst två av parterna har sitt huvudkontor i skilda medlemsstater, alternativt har ett dotterbolag eller en filial i någon annan medlemsstat än den där huvudkontoret är beläget. Det finns inga hinder för att ett eller flera SE-bolag deltar i bolagsbildningen.⁸⁸

Utöver dessa artiklar innehåller förordningen inga ytterligare bestämmelser, utan förverkligandet av ett gemensamt SE-dotterbolag regleras istället av de konstituerande rättssubjektens nationella aktiebolagsrätt. I motsats till såväl fusions- som holdingbolagsbildningen finns således inga regler beträffande aktieägarnas inflytande. Det finns inga garantier i förordningen att aktieägarna i de konstituerande bolagen kommer att fatta det avgörande beslutet. Det kan likväl fattas av företagsledningen. Kompetensfördelningen följer av nationell rätt och den bristfälliga harmoniseringen på detta område kan missgynna aktieägarna i olika medlemsstater.⁸⁹

4.2.4 Ombildning av aktiebolag

Vid en sammanläsning av artikel 2 p 3 och artikel 37a i förordningsförslaget framgår att ett bolag under vissa förutsättningar kan ombildas till ett SE-bolag. Det krävs då att det ifrågavarande bolaget är bildat i enlighet med en medlemsstats lagstiftning samt är registrerat och har sitt huvudkontor inom unionen. Därutöver krävs att bolaget har ett dotterbolag eller en filial i en annan medlemsstat än den där huvudkontoret är förlagt. Då dessa kriterier är uppfyllda kan bolaget transformeras till ett SE-bolag. Omvandlingen kräver inte att likvidation av bolaget sker. Det som egentligen händer är att

⁸⁸ Artikel 2 p 2 och artikel 3 p2-3.

⁸⁹ Sörensen s 316, Vallée s 23ff.

bolaget byter associationsform utan att någon reell förmögenhetsöverföring inträffar.⁹⁰

I likhet med de övriga formerna av bildande av ett SE-bolag skall ledningsorganet i det konstituerande bolaget upprätta en "ombildningsplan". Planen skall främst beröra transformeringens rättsliga och ekonomiska aspekter. För att en ombildning skall kunna ske måste planen godkännas av aktieägarna på bolagsstämman enligt artikel 37a.

Detta är den mest liberala formen om man önskar bilda ett SE-bolag, då den är öppen för samtliga former av nationella bolag med viss gränsöverskridande verksamhet. Ett problem är dock den sparsmakade regleringen av själva transformeringen. Bland annat saknas de tvingande skyddsregler som man finner i förordningsförslaget beträffande aktieägares och borgenärens intressen vid bildande av ett SE-bolag genom fusion eller holdingbolag. Vid omvandling av ett aktiebolag uppställs inga krav på ombildningsplanens innehåll eller att den granskas av oberoende experter innan beslut fattas på stämman. Trots dessa brister tror man att denna form för bildande av ett SE-bolag i framtiden kommer att bli den mest använda. Även nationella aktiebolag utan en egentlig gränsöverskridande verksamhet kan på ett enkelt sätt uppfylla de kriterier som krävs för ombildning, då kriteriet är uppfyllt så fort bolaget öppnar ett dotterbolag eller en filial i en annan medlemsstat.⁹¹

4.3 SE-bolagets karaktär och dess nationalitet.

4.3.1 SE-bolagets supranationella karaktär

Målet med skapandet av ett SE-bolag var bland annat att införa en ny bolagsform som skulle vara oavhängig nationell rätt. På grund av

⁹⁰ Werlauff I s 78.

de stora skillnader som trots harmoniseringsarbetet föreligger mellan de olika medlemsstaternas aktiebolagslagstiftning kan det vara vanskligt för ett företag att bilda ett nytt bolag i en annan medlemsstat, precis som det av samma skäl kan vara problematiskt att administrera en transnationell koncern. Samtidigt har det inte varit möjligt att göra SE-bolaget fullkomligt fristående från den nationella lagstiftningen, då bolaget måste vara underkastad viss nationell reglering i den medlemsstat där det har sitt säte. Intentionen har snarare varit att bolaget skall vara oavhängigt nationell rätt på det aktiebolagsrättsliga området.⁹²

Enligt artikel 7 är SE-bolaget först och främst reglerat i förordningen samt genom avtalet mellan de konstituerande bolagen. I övriga fall utgör nationell lagstiftning subsidiär rätt. Tidigare hänvisade artikel 7 till gemensamma rättsprinciper i medlemsstaterna. Hänvisningen till nationell lagstiftning som subsidiär rättskälla skapar dock större rättssäkerhet och ändringen innebär därmed en förbättring. Samtidigt faller den gemenskapsrättsliga regleringen i vidare omfattning tillbaka på nationell rätt och därmed minskar SE-bolagets supranationella karaktär. I vissa fall hänvisar förordningen direkt till nationell lagstiftning.⁹³ I andra fall hänvisas till regler där det skett en harmonisering av nationell rätt. Som exempel kan nämnas artikel 9 som hänvisar till publiceringsdirektivet. Då bolagsdirektiven i stor utsträckning består av minimumföreskrifter, samt öppnar möjlighet för medlemsstaterna att välja mellan olika lösningar, finns det trots harmoniseringsarbetet stora skillnader mellan medlemsstaternas nationella lagstiftning. Sammanfattningsvis kan man således konstatera att kommissionen hitintills inte har uppnått sitt mål att skapa ett supranationellt bolag som är oavhängigt nationell rätt. Förslaget till förordning skapar inte ett SE-bolag, utan femton olika

⁹¹ Werlauff I s 78.

⁹² Bulletin Supplement 3/88 s 11, Sörensen s 317.

⁹³ Som exempel kan nämnas artikel 11a, 35 p 2, 43 p 1, 46, 54 och 56.

SE-bolag med hemvist i de olika medlemsstaterna. Bland annat kommer tvistiga frågor om arbetstagarrepresentation och synen på koncerner att vara beroende av var SE-bolaget har sin hemvist. De många hänvisningarna till nationell rätt kräver också insikt i medlemsstaternas rättsordningarna och då främst där man har tänkt anlägga bolagets säte. Enda möjligheten att nå syftet och skapa en enhetlig bolagsform är att göra förordningen alltmer omfattande och uttömmande, och därigenom minska den nationella rättens betydelse.⁹⁴

4.3.2 SE-bolagets nationalitet och hemvist

Det faktum att medlemsstaterna tillämpar två skilda principer⁹⁵ vid bestämmande av ett aktiebolags nationalitet leder framför allt till problem då ett aktiebolag önskar flytta sitt säte från en medlemsstat till en annan. Ett bolag som flyttar från ett land där en av principerna tillämpas till ett annat land där en annan princip är tillämplig riskerar att antingen att lyda under två länders bolagsrätt eller att hamna i ett vakuum där inget lands lag är tillämpligt. Denna risk har dock eliminerats beträffande SE-bolaget genom utformningen av artikel 5 i förslaget till förordning, då ett av de ursprungliga syftena bakom europabolaget var att underlätta flytten av ett bolags hemvist.⁹⁶

Trots sitt gemenskapsrättsliga ursprung och sin supranationella karaktär erhåller inte SE-bolaget "EU-nationalitet". Enligt artikel 5 sammanfaller bolagets nationalitet med sätesstaten, även om nationaliteten inte uttryckligen går att utläsa ur förordningen. Av artikel 5 kan man dock konstatera att ett SE-bolag har en skyldighet att förlägga såväl sitt säte som sitt huvudkontor inom en och samma medlemsstat. Denna plats skall utpekas i bolagets bolagsordning,

⁹⁴ Sörensen s 318ff.

⁹⁵ Se kapitel 2.4.

⁹⁶ Skog s 21f.

och bolagets skall registreras i denna stat (artikel 8 p 1). Samtliga anknytningsfakta leder således till ett och samma land. På så vis råder inget tvivel kring bolagets nationalitet eller vilken nationell lagstiftning som subsidiärt blir tillämplig.⁹⁷

Artikel 5 förhindrar dessutom den så kallade Delaware-effekten. Uttrycket kommer från den amerikanska bolagsrätten, och innebär att ett bolag väljer att registrera sig i en viss stat på grund av dess förmånliga bolagsreglering, samtidigt som bolagets faktiska verksamhet utövas i en annan stat. Om denna möjlighet fanns inom unionen skulle således bolagen etablera sig i de medlemsstater vars lagstiftning är minst restriktiv, och därmed snedvrída konkurrensen på den inre marknaden.⁹⁸

4.4 SE-bolagets organisation

Aktiebolagsformen har blivit populär bland annat tack vare aktieägarnas begränsade ansvar för associationens skulder samt bolagets syfte att bereda vinst åt aktieägarna. Därutöver har de sistnämnda erbjudits att utöva bestämmanderätten över bolagets verksamhet genom bolagsstämman. Principiellt sett är det således aktieägarna som besitter rätten att bestämma i ett aktiebolags angelägenheter. För att ett aktiebolag skall kunna drivas på ett effektivt sätt har man dock varit tvungna att utöver bolagsstämman skapa ytterligare bolagsorgan. Bolagsorganens maktutövning är inte oinskränkt utan regleras till stora delar av tvingande lagstiftning.⁹⁹

Den interna organisationen inom ett SE-bolag kan utformas på olika sätt, beroende på vilken organisationsmodell som präglar lagstiftningen i sätelandet. Inom EU finner man två skilda typer av

⁹⁷ Sörensen s 320f.

⁹⁸ Sörensen s 321.

⁹⁹ Se ABL 1 kap 1 §, 12 kap 1 § 2 st., 9 kap 1 §. Nial och Johansson s 105ff.

organisationsstrukturer; den monistiska och den dualistiska. De kan båda förekomma vid bildandet av ett SE-bolag och kommer därför att behandlas nedan.¹⁰⁰

4.4.1 Den monistiska ledningsstrukturen

Då ett bolag upprättas i enlighet med den monistiska organisationsstrukturen erhåller associationen två bolagsorgan i form av en bolagsstämma och ett ledningsorgan. Den monistiska strukturen regleras i förordningens artikel 66–67a.

Ledningsorganets medlemmar skall utses och entledigas av bolagsstämman. Organet skall bestå av minst tre ledamöter. En övre gräns har inte satts utan antalet ledamöter kan variera från ett bolag till ett annat. Antalet skall dock alltid anges i bolagsordningen. Beroende på hur arbetstagarnas representation inom företaget har reglerats kan antalet ledamöter i ledningen begränsas till två.¹⁰¹

Ledningsorganet tjänar som bolagets företrädare utåt, och har därför tillerkänts firmateckningsrätt gentemot tredje man samt rätt att företräda bolaget i domstol. Förordningen uppställer i övrigt inga detaljerade regler för företagsledningens kompetens utan detta regleras uteslutande i sätessstatens nationella lagstiftning. Ledamöterna har som huvudregel ett solidariskt ansvar för bolagets verksamhet. Beroende på bolagets utformning och organisation i övrigt finns dock en möjlighet att delegera ansvaret för den löpande förvaltningen inom ledningsgruppen eller till en eller flera utomstående personer. De särskilt utsedda firmatecknarnas behörighet skall antingen fastställas i bolagsordningen genom en uttrycklig regel eller fattas genom beslut på bolagsstämman. Det faktum att särskilda firmatecknare kan utses överensstämmer med

¹⁰⁰ Artikel 61.

¹⁰¹ Artikel 66 p 1-3. Se även kapitel 5.8 angående arbetstagarnas representation i bolagsorganen.

ABL 8 kap 31§. Beträffande deras behörighet och ansvar finns dock vissa skillnader jämfört med regleringen kring SE-bolaget. Den enda inskränkning i firmateckningsrätten som kan registreras enligt ABL är då firmateckning endast får utövas av två eller flera personer i förening, s k kollektiv firmateckning. I övrigt har styrelseledamöter i ett svenskt aktiebolag ett individuellt ansvar för skada som har åsamkats bolaget. Det innebär att ingen kan bli ansvarig för större del av en skada än som kan anses vara orsakat av hans åtgärd eller försummelse.¹⁰²

Enligt artikel 67 skall ledningsorganet sammankallas minst var tredje månad för att diskutera bolagets verksamhet och dess förväntade utveckling. Utöver detta kan förvaltningsorganet sammankallas på ordförandens begäran eller efter uppmaning från minst en tredjedel av organets medlemmar. Vid en begäran av detta slag måste alltid orsaken till varför mötet skall hållas anges. Samtliga ledamöter i ledningsgruppen har obegränsad tillgång till all den information rörande SE-bolaget och dess verksamhet som är nödvändig för att beslut i olika frågor skall kunna fattas.¹⁰³

4.4.2 Företagsledningen i en dualistisk struktur

Den dualistiska modellen innebär att SE-bolaget erhåller en tredelad organisationsstruktur. Bolagsstämman är fortfarande det centrala organet för aktieägarnas inflytande, men vid sidan om denna verkar en företagsledning som, till skillnad från den monistiska modellen, är uppdelad på två organ. Dessa organ går under benämningen tillsyns- respektive ledningsorgan.¹⁰⁴

Tillsynsorganets främsta uppgift är att övervaka ledningsorganets verksamhet, då tillsynsorganet själv inte har kompetens att leda bolaget eller att företräda bolaget och teckna dess firma i

¹⁰² SOU 1995:44 s 241f.

¹⁰³ Artikel 67–67a.

¹⁰⁴ Artikel 62-65.

avtalsförhandlingar med tredje man. Tillsynsorganet har däremot behörighet att företräda bolaget vid rättstvister och i förhandlingar med ledningsorganets representanter. Medlemmarna i tillsynsorganet utses av bolagsstämman, som även har kompetens att entlediga dem. Antalet medlemmar skall alltid anges i bolagsordningen. Medlemsstaterna har givits en möjlighet att reglera antalet medlemmar, men om så inte skett är det upp till varje enskilt bolag att bestämma.¹⁰⁵

Informationsflödet mellan de båda förvaltningsorganen regleras i artikel 64. Där stadgas att ledningsorganet har en skyldighet att var tredje månad informera tillsynsgruppen om bolagets verksamhet och utveckling. Dessutom har ledningsorganet en absolut skyldighet att utan dröjsmål underrätta tillsynsorganet om händelser som är av betydelse för bolagets förvaltning. Utöver denna rätt till information kan tillsynsorganet när helst det önskar begära information om bolaget från ledningsorganet. Varje enskild ledamot i tillsynsorganet har en obegränsad rätt att ta del av de upplysningar som har delgivits organet.¹⁰⁶

Ledningsorganet, vars främsta uppgift är att driva och organisera bolaget, behandlas i artikel 62. Ledamöterna i ledningsorganet har därför tillerkänts kompetens att företräda bolaget vid avtalsförhandlingar med tredje part samt vid processer. Medlemmarna är valda av bolagsstämman, och kan därmed också entledigas av den sistnämnda. Enligt artikelns tredje stycke kan ingen vara ledamot samtidigt i båda organen i ett och samma bolag. Undantag kan endast göras i de fall då en vakans uppstår i ledningsorganet. Denna tjänst kan då tillsättas av en ledamot i tillsynsorganet. Under den tid som personen i fråga sitter i ledningsorganet är han eller hon helt entledigad från sina tidigare sysslor i tillsynsorganet.

¹⁰⁵ Artikel 63 p 1-3.

¹⁰⁶ Artikel 64 p 1-6.

4.4.3 Gemensamma bestämmelser för ledningsstrukturerna

Bolagsorganen skall fatta beslut i enlighet med de särskilda majoritetsregler som uppställs i bolagsordningen. Om någon särskild reglering inte finns är utgångspunkten att ett bolagsorgan endast kan fatta ett giltigt beslut om åtminstone hälften av dess medlemmar är närvarande, samt att en majoritet av dessa bifaller förslaget. Vid lika röstantal har ordförande i det ifrågavarande organet utslagsröst (artikel 76).

Förordningsförslaget stadgar att mandatperioden för ledamöterna i de olika bolagsorganen inte kan överstiga sex år. En möjlighet att bli omvald inom tidsramen finns dock (artikel 68). I likhet med nationell associationsrätt uppställs vissa kriterier för att bli ledamot av ett bolagsorgan. Artikel 69 tillerkänner juridiska personer rätten att vara ledamöter under förutsättning att det överensstämmer med sätelandets lagstiftning. En juridisk person i den positionen skall dock företrädas av en fysisk person, som skall utöva sysslorna i organet. Denna fysiska person måste uppfylla samma krav som om han eller hon själv var medlem av organet. Dessa villkor preciseras i artikel 69 andra stycket. Endast de personer som uppfyller de kriterier som sätelandets lagstiftning uppställer för organledamöter är valbara.

Det föreligger en skyldighet för varje ledamot att utföra sitt uppdrag med bolagets bästa för ögonen, och speciellt med hänsyn till aktieägarnas och de anställdas intressen. Förtroendeuppdraget som organledamot innebär också en oinskränkt tystnadsplikt rörande information av konfidentiell natur som en ledamot erhåller i sitt uppdrag beträffande SE-bolagets verksamhet.¹⁰⁷ Medlemmarna i de olika organen har ett solidariskt ansvar för den skada som de

¹⁰⁷ Artikel 74.

åsamkar bolaget vid fullgörande av deras uppdrag. Undantag från det solidariska ansvaret får göras i de fall en ledamot kan påvisa att han eller hon handlade korrekt och därmed inte kan lastas för de skador som SE-bolaget har lidit (artikel 76). Det ankommer på bolagsstämman att initiera en skadeståndstalan mot ansvariga ledamöter. Ett sådant stämmobeslut fattas med enkel majoritet och måste leda till att ansvarstalan väcks. Även en minoritet av aktieägarna har rätt att föra en sådan talan. Ansvarstalan måste väckas inom fem år från det tillfälle som orsakade skadan, därefter preskriberas rätten att föra talan.¹⁰⁸

4.4.4 Bolagsstämman

Bolagsstämman utgör SE-bolagets högsta beslutande organ och är samtidigt ett forum för aktieägarna att utöva sitt inflytande över bolagets verksamhet. Stämmans kompetens regleras i förordningsförslaget, men det sker dock sparsamt. I de fall en fråga angående bolagsstämman och dess kompetens inte är reglerad i förordningen tillämpas sätessstatens nationella lagstiftning subsidiärt (artikel 81-81a).

Ordinarie bolagsstämma skall hållas minst en gång om året. Aktieägarnas uppgift på ordinarie stämma överensstämmer med ABL:s regler. Bland annat skall de godkänna årsredovisningen, besluta om föreslagen vinstutdelning samt hur en eventuell förlust skall täckas. Utöver ordinarie bolagsstämma har såväl lednings- som tillsynsorganet rätt att sammankalla till en extra bolagsstämma när helst de önskar. Som skydd för minoritetens intressen har rätten att sammankalla till en extra stämma även tillerkänts en minoritet vars

¹⁰⁸ Artikel 78, 80.

aktier har ett samlat värde som motsvarar minst tio procent av det tecknade aktiekapitalet.¹⁰⁹

Samtliga aktieägare har enligt artikel 86 rätt att närvara vid bolagsstämman. I svensk aktiebolagsrätt finns ett förbud att frånta ett aktieslag all form av rösträtt. Detta tycks inte vara fallet beträffande aktier i ett SE-bolag. Även aktieägare vars aktier inte medför någon rösträtt skall dock ha rätt att närvara vid bolagsstämman med stöd av artikel 86.

Huvudregeln är att ett beslut på bolagsstämman fattas med enkel majoritet av de avgivna rösterna enligt artikel 94. Vissa situationer kräver dock kvalificerad majoritet för att beslutet skall anses bindande. Som exempel på en sådan situation kan nämnas en ändring av bolagsordningen. Enligt artikel 97 kräver ett sådant beslut att två tredjedelar av de avgivna rösterna röstar för beslutet. I de fall bolaget har emitterat flera olika aktieklasser skall en separat omröstning ske inom varje aktieklass vid beslut som rör aktieägarna. Majoritetskriterierna är identiska med de ovan redovisade. Ett giltigt beslut förutsätter dessutom att majoritet uppnås inom samtliga klasser (artikel 94 – 97).

Artikel 100 reglerar aktieägarnas rätt att klandra ett bolagsstämmobeslut. Klandertalan kan väckas av aktieägare eller av varje person som kan visa på ett legalt intresse i beslutet. Klandertalan skall väckas inom tre månader från det att beslutet fattades på bolagsstämman. Kompetent domstol är den i det land där SE-bolaget har sitt säte. Det är också sättesstatens nationella lagstiftning som tillämpas på förfarandet.

4.5 SE-bolagets kapital och aktier

¹⁰⁹ Artikel 82 – 83. En lägre andel av det samlade värdet kan föreskrivas i bolagsordningen i de fall man önskar stärka minoritetens skydd ytterligare.

Aktiebolagsrätten bygger på en grundläggande princip om aktieägarnas begränsade ansvar för bolagets skulder och förpliktelser. I ABL uttrycks detta i 1 kap 1 §. Aktieägarnas begränsade ansvar får bland annat konsekvensen att aktier är lätta att omsätta. Nyttillkomna aktieägares privata ekonomi behöver aldrig kontrolleras varken av övriga ägare eller av bolagets borgenärer. De som önskar satsa pengar i ett visst bolag riskerar endast i undantagsfall att få betala mer än aktiernas nominella värde. Beträffande SE-bolaget finner man aktieägarnas begränsade ansvar i artikel 1 p 2 i förordningen. Samtidigt som denna grundläggande princip skapar ett förmånligt klimat för aktieägarna, finns det en annan sida att ta hänsyn till, nämligen skyddet för bolagets fordringsägare. Då dessa inte har någon möjlighet att vända sig till de enskilda aktieägarna för att få betalt för sina fordringar när bolagets medel är uttömda, har man varit tvungen att skapa ett regelsystem till skydd för aktiebolagets kapital. Detta behandlas i kapitlet nedan.

Beträffande SE-bolaget skall aktiekapitalet uppgå till minst 100 000 ecus enligt artikel 4. Ett större aktiekapital kan föreskrivas beträffande vissa verksamheter med stöd av artikel 4 p 2. Det är främst aktuellt beträffande engagemang inom bank- och försäkringsbranschen. Det lågt satta minimumkapitalet syftar till att locka såväl små som medelstora företag att påbörja ett gränsöverskridande samarbete genom SE-bolaget.¹¹⁰

Enligt artikel 53 p 1 kan två former av aktier förekomma i ett SE-bolag. Det rör sig om innehavaraktier eller aktieposter som förvärvas genom ett registreringsförfarande. Tecknade aktier i ett SE-bolag kan antingen betalas med kontanta medel eller med apportegendom. Beträffande apportegendom uppställs vissa specifika krav. Bland annat krävs att all sådan egendom kommit bolaget tillhanda inom fem år från det att SE-bolaget registrerades (artikel 38 p 2). Vidare

¹¹⁰ Nial och Johansson s 213ff, Werlauff I s 79.

krävs i enlighet med det andra bolagsdirektivet 77/91/EEG att apportegendomen besitter ett ekonomiskt värde för företaget. Det är uttryckligen förbjudet att som apportegendom hänföra åtaganden att för bolagets räkning utöva arbete eller tillhandahålla tjänster. Detta förbud hänger samman med borgenärernas intresse av att det alltid finns reella tillgångar i bolaget som täcker deras fordringar. Denna regel torde vara tillämplig även på apportemissioner som genomförs i andra sammanhang än vid bolagsbildning.

För att ett SE-bolag skall kunna registreras krävs att ett aktiekapital motsvarande minst 25 procent av de emitterade aktiernas nominella värde betalas in till bolaget (artikel 38 p 2a). Den resterande summan skall betalas in i enlighet med sätelandets lagstiftning, dock absolut senast när ett likvidationsförfarande aktualiseras. Man kan alltså konstatera att det är fullt legitimt att registrera och driva ett SE-bolag utan att bolagets samlade förmögenhetsmassa de facto uppgår till det fastställda aktiekapitalet.¹¹¹

4.6 Borgenärsskyddet

Borgenärsskyddsreglerna syftar främst till att skydda aktiebolagets egna kapital och speciellt dess aktiekapital, då detta ensamt utgör en garanti för borgenärerna att få betalt. Kapitalskyddet utgörs bland annat av stränga regler vid utdelning och lån från aktiebolag. Ett ur finansiärerna perspektiv ofördelaktigt regelsystem skulle på ett allvarligt sätt kunna hämma kreditgivningen och därigenom minska aktiebolagets tillväxtpotentialer.¹¹²

I förordningsförslaget finner man en del artiklar till skydd för kapitalet och fordringsägarnas intressen. Det rör sig dock endast om ett fåtal regler. Den gemenskapsrättsliga regleringen kompletteras således,

¹¹¹ Werlauff I s 117f.

¹¹² Nial och Johansson s 226f.

som på så många andra områden, av sätelandets nationella lagstiftning.

I förordningens artikel 48 finner man förbudet mot förvärv av egna aktier. Till skydd för fordringsägarnas intressen och bolagets kapital är SE-bolaget förbjudet att via firmatecknare, bulvan eller dotterbolag teckna egna aktier. Det är ett förbud som vi även känner igen från den svenska aktiebolagslagstiftningen, men där förändringar nu har skett. I och med att proposition 1999/2000:34 antogs tillåter svensk aktiebolagsrätt att noterade publika aktiebolag förvärvar egna aktier. Principen kommer till uttryck i ABL 7 kap 1 § vari stadgas att ett publikt aktiebolag vars aktier är noterade vid en börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad får förvärva aktier enligt reglerna i ABL genom köp via börs. Denna nyhet inom aktiebolagsrätten hänger samman med den internationella utvecklingen på området. Ett företags möjlighet att förvärva egna aktier är ett konkurrensmedel på den internationella kapitalmarknaden. Samtidigt innebär ett aktiebolags förvärv av egna aktier "ett kassaflöde ut ur bolaget utan att bolaget tillförs någon motsvarande förmögenhetstillgång".¹¹³ Lagstiftarna har därför ansett det angeläget att förvärv av egna aktier kringgärdas med i huvudsak samma borgenärsskyddsregler som gäller vid vinstutdelning.¹¹⁴

Förbudet för ett SE-bolag att köpa sina egna aktier kvarstår, men är dock inte absolut. Undantag kan göras med stöd av artikel 49 under förutsättning att ett sådant förvärv är förenligt med sätelandets lagstiftning och det andra bolagsdirektivet 77/91/EEG. Ett SE-bolag med säte i Sverige skulle således ha rätt att förvärva egna aktier med stöd av reglerna i ABL 7 kap.

Motsvarigheten till det särskilda låneförbudet i ABL 12 kap 7 § finner man i artikel 49 p 5-7, där det uppställs ett förbud för SE-bolaget att mottaga egna aktier som säkerhet eller att ge lån till tredje man i

¹¹³ Prop. 1999/2000:34 s 65.

¹¹⁴ Andersson s 24ff.

syfte att denne skall förvärva aktier i bolaget. Undantag från detta förbud kan dock göras beträffande transaktioner som ryms inom bankers och övriga finansiella institutioners normala verksamhet. Detsamma gäller olika förvärv som sker för arbetstagarnas räkning. En förutsättning för dessa undantag är dock att transaktionerna endast påverkar bolagets egna fria kapital, och inte dess egna bundna i form av aktiekapital och olika reserver.

4.7 Minoritetsskyddet

Såväl det svenska aktiebolaget som SE-bolaget vilar på principen att det är majoritetens vilja som bestämmer över bolagets verksamhet. I förordningsförslaget framgår det av artikel 94, och en motsvarande bestämmelse för det svenska aktiebolaget finns i ABL 9 kap 28 §. Grundregeln är således att beslut på bolagsstämman fattas med absolut majoritet. Det innebär att beslutet har samlat mer än hälften av de avgivna rösterna. Konstruktionen kan dock i många situationer leda till att minoriteten av aktieägarna får problem att få sina intressen tillgodosedda. Majoriteten kan fatta beslut som är olämpliga för bolaget och kan avsiktligt missbruka sin makt till skada för minoriteten. Som ett led i uppgiften att begränsa majoritetens bestämmanderätt kan således vissa stämmobeslut endast fattas med kvalificerad majoritet. Det är dock viktigt att majoritetens inflytande inte begränsas alltför mycket. Om minoriteten ges en alltför stor möjlighet att hindra majoritetens beslut, kan bolagets handlingskraft försvagas.¹¹⁵ Förordningens minoritetsskydd syftar främst till att erbjuda minoriteten ett grundläggande skydd mot majoritetens maktutövning i bolaget. Precis som i nationell lagstiftning är det huvudsakliga minoritetsskyddet inriktat på de

¹¹⁵ Nial och Johansson s 138ff. Beträffande beslut på bolagsstämman i SE-bolaget se kapitel 4.4.4.

enskilda aktieägarnas inflytande på bolagsstämman. I enlighet med artikel 86 i förordningsförslaget har varje aktieägare i SE-bolaget rätt att närvara på bolagsstämman. Bolagsstämma skall hållas åtminstone en gång per år. Minoriteten i ett bolag har dock givits en möjlighet att även annars sammankalla stämman för att besluta i en specifik fråga (artikel 82-83). Utöver denna rättighet kan minoriteten också begära att en viss fråga tas upp till behandling vid bolagsstämman även i de fall kallelse till stämman redan har skickats ut (artikel 85).

Även i andra sammanhang än vid beslutsfattande har det ansetts nödvändigt att genom lagstiftning utveckla ett särskilt regelsystem till skydd för minoritetsägarna. I svensk bolagsrätt kan som exempel nämnas likhetsprincipen i ABL 3 kap 1 §, enligt vilken alla aktier har lika rätt i bolaget. Således uppställs ett krav på likabehandling. Undantag från denna princip kan göras genom att i bolagsordningen föreskriva att aktier av olika slag skall finnas eller kunna ges ut. Ingen aktie kan dock helt berövas rätten att rösta på bolagsstämman, klandra ett stämmobeslut eller utöva andra minoritetsrättigheter.¹¹⁶ Ett liknande krav på likabehandling finner man i förordningsförslagets artikel 40. Av artikeln framgår att den gemenskapsrättsliga likhetsprincipen endast rör aktieägare, och således inte innehavare av konvertibla skuldebrev eller optionsrätter. Dessutom rör likhetsprincipen endast interna bolagsrättsliga situationer och omfattar bara de rättigheter som är knutna till ett aktieinnehav. Avsteg från principen kan enbart göras genom lagstiftning eller genom införande av en bestämmelse i bolagsordningen. Det senare förfarandet kräver emellertid att berörda aktieägare godkänner beslutet.¹¹⁷ Till skillnad från ABL bygger således den gemenskapsrättsliga likhetsprincipen på en likabehandling av aktieägarna, medan den svenska principen i ABL 3

¹¹⁶ Nial och Johansson s 147f.

¹¹⁷ Artikel 40. Werlauff I s 80, 289.

kap 1 § snarare är tillämplig på aktierna som sådana och inte deras innehavare.

Utöver de i förordningen upptagna bestämmelserna till skydd för minoritetens intressen, tillämpas sätessstatens associationsrättsliga lagstiftning subsidiärt. Den kompletterar därmed förordningens något sparsmakade minoritetsskydd. Vissa bestämmelser i ABL som kan aktualiseras skall därför kortfattat kommenteras.

Utöver likhetsprincipen finns i svensk aktiebolagsrätt till skydd för minoritetens intressen den s k generalklausulen, som är uttryckt i ABL 8 kap 34 § beträffande styrelsen och annan företrädare samt i 9 kap 37 § beträffande bolagsstämman. Klausulen innebär att inget bolagsorgan har rätt att företa en rättshandling eller fatta ett beslut som kan ge en otillbörlig fördel åt aktieägare eller någon annan till nackdel för bolaget eller annan aktieägare. Överträdelse av likhetsprincipen eller generalklausulen kan medföra att ett stämmobeslut efter klander blir ogiltigt och att bolagsorganens ledamöter eller aktieägarna blir skadeståndsskyldiga.¹¹⁸

Beslut om utdelning av aktiebolagets vinst fattas av bolagsstämman enligt 12 kap 3 §. För att undvika att majoriteten på ett otillbörligt sätt utnyttjar sin maktposition i syfte att svälta ut minoriteten och därmed förmå ifrågavarande aktieägare att sälja sina aktier, har en ytterligare skyddsregel tillkommit. Enligt 12 kap 3 § 2 stycket skall bolagsstämman på yrkande av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier besluta om utdelning till alla aktieägare av åtminstone ett föreskrivet minimibelopp.¹¹⁹ Utöver dessa regler kan en minoritet av aktieägare väcka talan om skadestånd från bolagsorganen eller övriga aktieägare enligt 15 kap 7 §. En ensam aktieägare kan dessutom väcka klandertalan enligt 9 kap 39-41 § i de fall han eller hon anser att ett stämmobeslut är ogiltigt. I likhet med skadestandsreglerna i ABL 15 kap kan ägare till minst tio procent av

¹¹⁸ Nial och Johansson s 149ff.

¹¹⁹ Andersson s 65.

det tecknade aktiekapitalet i ett SE-bolag initiera en ansvarstalan mot ledamöter i bolagsorganen (artikel 78 p 3).

4.8 Arbetstagarnas medbestämmanderätt

I likhet med huvudregeln i ABL 12 kap 1 § 2 stycket e contrario skall ett aktiebolag liksom ett SE-bolag genom sin verksamhet generera vinst åt aktieägarna. Detta vinstsyfte är emellertid även av intresse för bolagets anställda, då vinstintresset inte alltid är förenligt med de anställdas intressen. Beslut beträffande vinstutdelning, nedsättning av aktiekapitalet, ändringar i bolagsordningen etc. kan påverka de anställdas situation. Det är därför av betydelse att diskutera de anställdas rätt till insyn och inflytande i bestämmanderätten vad gäller bolagets organisation och verksamhet. Målet med regleringen kring arbetstagarnas inflytande i bolaget är dock inte att dela upp ansvaret för bolagets organisation och verksamhet mellan bolagsorganen och de anställda, utan att ge arbetstagarna ett rimligt inflytande på de beslut som direkt eller indirekt påverkar deras situation i bolaget.¹²⁰

Att genomföra en harmonisering av medlemsstaternas reglering på detta område har varit mycket problematiskt. Det beror framför allt på medlemstaternas varierande arbetsrättsliga lagstiftning. Det är denna problematik som genom åren har utgjort ett hinder mot SE-bolagets förverkligande. Kommissionen insåg tidigt att så var fallet och för att undvika ytterligare fördröjning av utarbetandet av förordningsförslaget, utfärdades ett kompletterande direktivförslag vid sidan av förordningen om SE-bolaget.¹²¹

Direktivet beskrivs i dess inledning som ett oskiljaktigt komplement till förordningen om SE-bolaget. Tre modeller för arbetstagarnas

¹²⁰ Werlauff I s 304.

¹²¹ COM (91)174, Brussels, 6 May 1991.

medbestämmande har utarbetats som ett försök att likrikta medlemsstaternas lagstiftning. Dessa modeller har utvecklats med utgångspunkt i tysk, fransk och engelsk rätt.

Den tyska modellen kännetecknas av att arbetstagarna direkt representeras i företagsledningen genom särskilt utsedda ledamöter. Antalet arbetstagarrepresentanter kan variera från en tredjedel till hälften av medlemmarna i ledningsorganet. Tillsättningsförfarandet kan ske på två sätt. Antingen kan de anställda eller deras ombud utse lämpliga representanter eller så görs det av tillsyns- eller ledningsorganet. Det sistnämnda alternativet förutsätter dock att aktieägarna och de anställda ger sitt förtroende åt de utsedda ledamöterna (artikel 4).

Enligt den franska modellen upprättas istället ett särskilt organ, "arbetarrådet", vid sidan av de övriga bolagsorganen. Detta organ har till uppgift att tillvarata arbetstagarnas intressen. Ledningsorganet är skyldigt att konsultera "arbetarrådet" i frågor som är av större betydelse för SE-bolagets verksamhet. Dessutom skall rådet informeras om företagets ekonomiska och strategiska utveckling. Därutöver har ledamöterna i rådet rätt att ta del av den information som företagsledningen delger stämman, och de kan när helst de önskar begära upplysningar från företagsledningen över rådande arbetsförhållanden i SE-bolaget. Organets sammansättning skall fastställas i bolagsordningen efter förhandlingar med arbetstagarnas representanter i de konstituerande bolagen (artikel 5).

Den engelska modellen garanterar arbetstagarna insyn och visst inflytande genom ett avtal mellan företagsledning och utsedda arbetstagarrepresentanter. En konsultations- och informationsrätt motsvarande den franska modellen följer även av den engelska varianten. Avtalet kan endast accepteras om det innebär ett likvärdigt inflytande i SE-bolag som i den franska modellen. Överenskommelsen kan vara tidsbestämd och är dessutom omförhandlingsbar. (artikel 6).

Enligt artikel 3 p 1 i förordningsförslaget till ett SE-bolag måste en av dessa tre modeller väljas. Valet skall fastslås genom ett avtal mellan ledningarna i de konstituerande bolagen och de anställdas representanter. Under förutsättning att den tilltänkta sätessstatens lagstiftning inte inskränker valmöjligheten eller påtvingar SE-bolaget någon av de modeller som direktivet innehåller, står det parterna fritt att gemensamt besluta vilken av medbestämmandemodellerna som skall appliceras på SE-bolaget. Överenskommelsen skall skriftligen tillställas bolagsstämman, som därefter kan godkänna bildandet av SE-bolaget. Om en överenskommelse inte kan träffas skall arbetstagarrepresentanternas synpunkter skriftligen delges stämman i de konstituerande bolagen, som utifrån denna information skall välja den modell som bäst tillgodoser de anställdas behov i det ifrågavarande bolaget. Det finns dessutom en möjlighet att byta modell, om det första valet visar sig vara felaktigt. Oavsett SE-bolagets storlek kan det inte registreras förrän dess att bolagsstämman har fattat ett beslut om vilken av dessa tre modeller som man avser att använda. Detta gäller oavsett hur många anställda bolaget har (artikel 8 p 3).¹²²

Problemet med arbetstagarnas inflytande har utgjort ett stort hinder för antagandet av förordningen om ett SE-bolag. I Tyskland fanns en rädsla att tyska bolag skulle välja SE-bolagsformen i syfte att undvika den nationella skyddslagstiftning som utarbetats för arbetstagarnas intressen. Samtidigt ansåg Storbritannien att förslagen till gemenskapsrättslig lagstiftning på detta område var alltför överdriven. För att finna en lösning etablerade kommissionen en arbetsgrupp vars uppgift blev att utarbeta en lösning till detta dödläge inom förhandlingarna.¹²³

I maj år 1997 lade arbetsgruppen fram en rapport, där man föreslog att företagsledningen och de anställda i varje enskilt SE-bolag skulle

¹²² Edwards s 401f, Werlauff I s 309.

¹²³ Edwards s 401ff.

söka finna en överenskommelse om ett system för arbetstagarnas inflytande som passade bolaget. Samtidigt uppställdes en minimumgräns vid två arbetstagarrepresentanter i dessa organ. Till en början mottogs förslaget med positiva reaktioner från såväl kommissionen som från medlemsstaterna, inklusive Tyskland och Storbritannien. Trots det ändrade Storbritannien uppfattning och fann istället förslaget oacceptabelt. Under sin tid som ordförandeland i EU våren 1998 lade emellertid Storbritannien fram ett nytt förslag. Även detta mottogs till en början positivt, men på grund av stundande val i Tyskland önskade man uppskjuta antagandet av förslaget ytterligare några månader.¹²⁴ Vid toppmötet i Nice i december år 2000 kunde man ana en kommande lösning på problemet. Spanien lyfte sitt tidigare veto mot förordningen efter att medlemsländerna hade enats om nya formuleringar beträffande de anställdas inflytande i SE-bolaget. Det skall inte längre vara nödvändigt att välja en av de tre föreskrivna modellerna för arbetstagarrepresentation om frågan har löst på ett likvärdigt sätt. Det återstår dock att se om detta är en tillräcklig lösning på problemet.¹²⁵

4.9 Likvidation av ett SE-bolag

Regleringen kring likvidation av ett SE-bolag finner man i förordningsförslagets artiklar 115–130. Likvidation är ett generellt begrepp som omfattar samtliga situationer då ett bolag upphör att existera som juridisk person. En uppdelning i frivillig respektive tvångslikvidation kan emellertid göras.

Aktieägarna i ett SE-bolag kan på bolagsstämman besluta om frivillig likvidation av bolaget. För att ett sådant beslut skall anses som giltigt krävs att två tredjedelar av de avgivna rösterna stöder beslutet. Ett

¹²⁴ Edwards s 401ff.

¹²⁵ Hallgren, M.

beslut om frivillig likvidation kan återkallas med samma kvalificerade majoritet, under förutsättning att SE-bolagets förmögenhetsmassa är intakt.¹²⁶

Det kan i vissa situationer föreligga en skyldighet för aktieägarna att besluta om SE-bolaget skall avvecklas eller drivas vidare. Ledningsorganet skall sammankalla till bolagsstämma då tidsperioden för vilken SE-bolaget bildades har gått ut, samt i de fall andra omständigheter inträffar som enligt bolagsordningen, stiftelseurkunden eller sätessstatens lagstiftning utgör grund för SE-bolagets upphörande. Beslut att likvidera bolaget fattas även i denna situation av aktieägarna. Det krävs dock endast enkel majoritet. I de fall man önskar fortsätta SE-bolagets verksamhet krävs att beslutet fattas med stöd av två tredjedelar av de avgivna rösterna. Ett beslut om fortsatt verksamhet kan aldrig fattas i strid med nationell tvingande lagstiftning i sätelandet.¹²⁷

Slutligen kan ett SE-bolag tvingas till likvidation genom ett domstolsföreläggande. Detta aktualiseras då bolaget har förlagt sitt faktiska säte i ett land utanför EU. Nationell domstol i den medlemsstat där SE-bolaget enligt bolagsordningen har sitt säte, skall på ansökan av berörda parter eller behörig myndighet utfärda ett avvecklingsföreläggande. Ett sådant föreläggande kan kombineras med uppskovstid. Det innebär att likvidationsförfarandet förfaller om bolaget inom uppskovstiden flyttar sitt säte till den i bolagsordningen angivna medlemsstaten.¹²⁸

Ett SE-bolag behåller sin status som juridisk person under hela likvidationsförfarandet dvs. till dess att likvidationen avslutas och bolaget upplöses. I övrigt är likvidationsförfarandet sparsamt reglerat i förordningen. Följaktligen är sätelandets nationella lagstiftning nästan uteslutande tillämplig. Förordningen uppställer emellertid

¹²⁶ Artikel 115.

¹²⁷ Artikel 116 p 1-2.

¹²⁸ Artikel 117.

vissa specifika regler för att skydda borgenärernas intressen. Associationens förmögenhetsmassa får inte delas upp mellan aktieägarna eller andra i bolagsordningen angivna förmånstagare förrän bolagets skulder har reglerats. Om det förekommer okända borgenärer, omtvistade skulder eller fordringar som inte har förfallit till betalning måste först säkerhet ställas av bolagets medel, innan tillgångarna kan fördelas. Detta för att täcka samtliga kvarvarande anspråk. Därutöver skall en genomförd likvidation alltid offentliggöras.¹²⁹

Det faktum att likvidationsförfarandet utöver dessa bestämmelser regleras av sätelandets nationella lagstiftning, får till konsekvens att skillnader mellan de olika medlemsstaterna förekommer. Skyddet för fordringsägare är således starkare i vissa länder än i andra. Detta kan i sin tur snedvrída konkurrensen på den inre marknaden, då det kan vara lättare att finna kreditgivare i medlemsländer med ett förmånligt borgenärsskydd.

4.10 Beskattning av ett SE-bolag

Vid utarbetandet av den skattemässiga regleringen av SE-bolaget försökte kommissionen finna en lösning i syfte att göra bolaget attraktivt för europeiska verksamheter. Kommissionens utgångspunkt blev därför att underkasta SE-bolaget nationella skatteregler, och i mindre utsträckning utforma en särreglering. Således är ett SE-bolag oinskränkt skattskyldigt för dess redovisade verksamhetsöverskott i sätessstaten.

I förslaget till förordning finner man ingen detaljerad reglering kring beskattningen av denna supranationella bolagsform. Av artikel 7 b p 1 framgår istället indirekt att bolagsbeskattning i princip uteslutande följer av nationell skattelagstiftning. Det innebär följaktligen att ett

¹²⁹ Artikel 120 p 1-3, 126 p 1 och 4, 128 p 3-4.

SE-bolag i stort sett underkastas samma skattelagstiftning som sätelandets nationella publika aktiebolag.

I de tidigare förslagen till förordning angående SE-bolaget fanns inte mindre än sju skattebestämmelser. I förslaget från år 1991 finner man dock endast en i artikel 133. Anledningen härtill är att man misstänkte att en alltför detaljerad skattereglering av SE-bolaget skulle få en negativ inverkan på konkurrensen på den inre marknaden. Framför allt trodde man att en liknande reglering skulle avskräcka små och medelstora företag från att välja SE-bolagsformen.¹³⁰

I artikel 133 finner man en för SE-bolaget fördelaktig särregel i den skattereduktionsbestämmelse som är tillämplig vid förlustbringande verksamhet i utlandet. Innebörden av regeln är att om ett SE-bolag driver en eller flera permanenta företagsetableringar i utlandet och utlandsrörelsens sammanlagda resultat är negativt, är förlusten avdragsgill mot SE-bolagets beskattningsbara vinst i sätelandet. Resultatet blir en mer rättvis företagsbeskattning då SE-bolagets samlade verksamhetsresultat beaktas. Samtidigt innebär bestämmelsen att sätelandet förlorar en del skatteintäkter i och med bolagets avdragsmöjligheter. Detta kompenseras genom att framtida överskott i utlandsverksamheten blir skattepliktig intäkt i sätelandet till ett belopp motsvarande tidigare avdrag. Utlandsetableringens beskattningsbara vinst och avdragsgilla förlust fastställs enligt verksamhetsstatens nationella lagstiftning (artikel 133 p 1-3).

Sammanfattningsvis underkastas alltså ett SE-bolag, med undantag för en enstaka särreglering i förordningen, sätelandets nationella skattelagstiftning. Det får till konsekvens att den skatterättsliga regleringen av SE-bolaget kommer att variera från en medlemsstat till en annan. Det leder i sin tur till att konkurrensen på den inre marknaden snedvrids, då etablering inom vissa medlemsländer

¹³⁰ Sörensen s 350ff.

framstår som mer fördelaktig än inom andra. Skillnaderna mellan ländernas skattelagstiftning måste således utjämnas. Harmoniseringsarbetet inom området har dock mött hårt motstånd genom årens lopp, och det lär dröja ytterligare ett tag innan någon verklig unifiering kan bli aktuell. Till dess kommer olika nationella skattebestämmelser att tillämpas på SE-bolaget med de konsekvenser som det medför.

5 För- och nackdelar i förhållande till koncerner.

De supranationella bolagsformerna syftar följaktligen till att underlätta samarbetet mellan bolag i skilda medlemsländer genom att övervinna såväl administrativa som psykologiska hinder. Traditionellt sett har gränsöverskridande samarbete oftast skett genom joint ventureavtal mellan bolag eller genom bildandet av en transnationell koncern.

Ett joint ventureavtal kan upprättas mellan företag i syfte att samarbete skall ske genom ett särskilt bolag. Avtalet brukar reglera vad samarbetet skall ha för syfte och verksamhetsföremål, vad parterna skall tillskjuta i kapital, hur bestämmanderätt, vinst och förlust skall fördelas, när och hur avtalet skall upphöra m.m. Så långt liknar ett joint ventureavtal i stora drag ett samarbete genom en EEIG. Det finns dock en avgörande skillnad. Joint ventureavtalet skapar ett rättsförhållande mellan parterna, vilket juridiskt sett inte är en association, även om associationsrättsliga regler om enkla bolag i viss utsträckning kan tillämpas analogt på avtalet. En EEIG tillerkänns egen juridisk personlighet från dagen för registrering, och kan därmed i eget namn förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter.¹³¹ Mot bakgrund av detta är det mer befogat att jämföra EG-rättens supranationella bolagsformer med traditionell koncernbildning, även om EEIG i mångt och mycket påminner om en förening eller ett joint venture avtal. En koncern innebär en organiserad samverkan mellan associationer, som behåller sin juridiska egenskap av särskilda rättssubjekt, även om koncernen ekonomiskt bildar en enhet. Samverkan mellan bolag kan även ske genom ett fusionsförfarande, men då detta ännu inte är möjligt

¹³¹ Nial och Johansson s 38, 298.

mellan bolag från skilda länder kommer den aspekten att lämnas därhän.

5.1 Koncerndefinitionen

Skapandet av en koncern innebär ett samarbete mellan två eller flera rättssubjekt. I denna grupp av juridiskt självständiga företag innehar ett av dem rollen som moderbolag, och behärskar därmed mer eller mindre de övriga. Dotterbolagens ledning är i realiteten inte självständiga utan är underordnade moderbolaget, och de särskilda koncernföretagens ekonomiska förhållanden är starkt beroende av varandra. Detta kan påverka såväl dotterbolagens medlemmar som borgenärernas intressen. De sistnämnda kan bland annat få svårt att bedöma det ena eller det andra koncernföretagets ställning och rörelseresultat.¹³²

Utmärkande för en koncern är den hierarki som uppstår mellan bolagen. Enligt definitionen i ABL 1 kap 5 § skall ett moderbolag inneha mer än hälften av rösterna för samtliga aktier i det andra bolaget, eller äga aktier samt ha rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i dotterbolagets styrelse. Även andra former av inflytande kan förekomma enligt definitionen.

En liknande hierarki föreligger inte vid samverkan genom en EEIG. En intressegruppering bildas genom ett avtal mellan självständiga företag, som mer eller mindre fortsätter att befinna sig på samma nivå efter avtalets ingående. En smärre hierarki kan uppstå i de fall som medlemmarna innehar olika antal röster i medlemsförsamlingen. Detta är dock inget som kan jämföras med förhållandet mellan ett moderbolag och dess dotterbolag i en koncern.

Beträffande SE-bolaget är jämförelsen med koncernbegreppet främst intressant då bildandet av SE-bolaget sker genom ett

¹³² Nial och Johansson s 301, Werlauff II s 43.

holdingbolag eller genom ett gemensamt dotterbolag. I dessa situationer uppstår ett koncernförhållande mellan de konstituerande bolagen och det nybildade SE-bolaget.

Genom att bilda ett SE-bolag via holdingbolagsformen skapas en koncern med minst två dotterbolag i skilda medlemsstater. Syftet med SE-bolaget var bland annat är att underlätta administrationen av verksamhetsgrupper genom en gemensam strategi för hela unionen. Trots denna målsättning innehåller förordningsförslaget ingen enhetlig koncerndefinition. Det får till följd att definitionen av en koncern även i fortsättningen kommer att regleras av nationell rätt. Det medför negativa konsekvenser för SE-bolaget på grund av de stora skillnaderna i medlemsstaternas sätt att se på koncerner.¹³³ De länder som har en mer fördelaktig reglering kommer att bli populära vid etablerandet av SE-holdingbolag. Det är ett faktum som inte gynnar företagsintegrationen eller det gränsöverskridande samarbetet inom unionen.¹³⁴

Ett SE-bolag kan även bildas genom upprättandet av ett gemensamt dotterbolag mellan företag i skilda stater. Jämfört med holdingbolaget är koncernbegreppet omvänt. De konstituerande bolagen utgör nu moderbolag. Återigen kan det beklagas att förslaget till förordning inte innehåller en koncernreglering som ger en möjlighet för de konstituerande bolagen att ge instruktioner till ledningen i SE-datterbolaget.¹³⁵

5.2 Inbördes relationer i en koncern

Till följd av den hierarki som uppstår vid bildandet av en koncern, är ett av de centrala problemen moderbolagets bestämmanderätt över

¹³³ Se kapitel 5.2.2.

¹³⁴ Sörensen s 314ff.

¹³⁵ Sörensen s 316.

dotterbolaget. I ett helägt dotterbolag är moderbolaget den enda aktieägaren, varvid hänsyn till minoritetsskyddsregler inte behöver tas. Finns det några begränsningar eller kan moderbolaget utnyttja dotterbolaget på ett negativt sätt för att gynna koncernen som helhet? Utgångspunkten för diskussionen finns i två av ABL:s centrala bestämmelser. Enligt ABL 9 kap 1 § utövar aktieägarna sin rätt att besluta i bolagets angelägenheter vid bolagsstämman. Denna rätt föreligger med andra ord endast på stämman. Något undantag beträffande ett moderbolags inflytande över dotterbolaget har inte gjorts. Den andra regeln, som går under beteckningen generalklausul, förbjuder bland annat bolagsorganen att företa en rättshandling eller annan åtgärd som kan vara till nackdel för bolaget.¹³⁶ Det innebär en skyldighet för aktieägaren, i vårt fall moderbolaget, att ha dotterbolagets intresse för ögonen då det utövar inflytande i bolaget. Det finns idag ingen i regel i den svenska lagstiftningen som tillåter ett moderbolag att avtala med sitt dotterbolag om att ta över ledningen. Det finns inte heller någon regel om att ett moderbolag under vissa förutsättningar skulle kunna inordna dotterbolaget under ett överordnat koncernintresse. Dessa luckor i lagstiftningen medför att ABL är på allvarlig kollisionskurs med verkligheten.¹³⁷

Situationen i ABL 9 kap 1 § kan jämföras med medlemsförsamlingen i en EEIG. Då nyckelordet bakom regleringen av EEIG är flexibilitet har inget särskilt arbetssätt i församlingen föreskrivits. Motsvarigheten till bolagsstämma kan således hållas när och var som helst efter medlemmarnas önskemål. Det är upp till medlemmarna i varje gruppering att själva bestämma. Detta är givetvis en stor fördel jämfört med moderbolagets situation i en koncern. Någon liknande flexibilitet finns inte beträffande SE-

¹³⁶ Generalklausulen finns i 9 kap 37 § beträffande bolagsstämman och i 8 kap 34 § beträffande aktiebolagets styrelse eller annan ställföreträdare.

¹³⁷ Werlauff II s 55.

bolaget, då förordningens regler om bolagsstämman i stora drag överensstämmer med ABL.

Det faktum att ABL saknar en reglering som tillåter moderbolaget att underkasta dotterbolaget ett överordnat koncernintresse, måste anses strida mot ändamålet bakom ett gemensamt SE-dotterbolag. Detsamma gäller avsaknaden av en regel som ger de konstituerande moderbolagen rätt att avtala med SE-dotterbolaget om att helt ta över ledningen. Ur detta perspektiv utgör den svenska aktiebolagslagen hinder för etablering av ett SE-bolag i form av ett gemensamt dotterbolag eller ett holdingbolag i Sverige.

Det finns emellertid medlemsstater som har försökt finna en lösning på problemet genom lagstiftningsåtgärder. I Tyskland och Portugal ges ett moderbolag under vissa förutsättningar rätt att inordna sina dotterbolag under ett överordnat koncernintresse samt att göra direkta ingrepp i dess ledning. I gengäld kan moderbolaget bli skadeståndsskyldigt gentemot dotterbolagets aktieägare och gäldenärer. Skillnad görs mellan faktisk koncern och så kallad avtalskoncern. I en faktisk koncern gäller att moderbolaget endast kan påföra dotterbolaget ekonomisk skada om det under samma räkenskapsår tillför dotterbolaget en minst lika stor ekonomisk fördel. Avtalskoncerner kan förekomma i olika varianter. Gemensamt för dem alla är att en rad formaliteter vid avtalets ingående måste iakttagas samt att avtalet godkänns av en viss majoritet av aktieägare på dotterbolagets stämma.¹³⁸

Ytterligare ett begrepp förekommer i den tyska lagstiftningen, nämligen det så kallade "integrerade dotterbolaget", varmed avses ett av moderbolaget helägt dotterbolag. Ett integrerat dotterbolag har visserligen viss status som självständig juridisk person, men behandlas i förhållande till moderbolaget som en filial utan självständig rättssubjektivitet. Följaktligen står det moderbolaget fritt att med hänsyn till koncernens intresse använda sig av dotterbolaget

¹³⁸ Werlauff II s 58f.

oavsett de skador på bolaget som kan bli följden.¹³⁹ Denna reglering framstår som mer välanpassad för etablering av ett SE-bolag antingen i form av ett gemensamt dotterbolag eller genom ett holdingbolag. Att förlägga det ifrågavarande SE-bolaget i Tyskland eller i Portugal är därmed mer fördelaktigt. Som tidigare har konstaterats innebär denna skillnad att etablering av de supranationella bolagsformerna främst kommer att ske i vissa medlemsländer, vilket i sin tur medför att konkurrensen på den inre marknaden snedvrids. Den enda möjligheten att komma åt problemet är att genom lagstiftning skapa en enhetlig syn på koncerner, och därmed garantera att de olika formerna av SE-bolag behandlas lika oavsett var inom unionen som de är belägna.

5.3 Ansvaret för skulder och andra förpliktelser

För att skapa garantier för borgenärerna då en EEIG inte har något eget bundet kapital, utarbetade man regler om medlemmarnas obegränsade och solidariska ansvar för grupperingens skulder. Om en borgenär inte kan få betalt direkt från grupperingen har han eller hon således givits en rätt att vända sig till valfri medlem för att kräva betalning. Den enskilda medlem blir därmed skyldig att själv betala för samtliga medlemmars skulder. En regressrätt mot de övriga föreligger dock.¹⁴⁰

Till skillnad från medlemmarna i en EEIG har aktieägarna i ett vanligt aktiebolag ett begränsat ansvar (ABL 1 kap 1 §). Innebörden är att de inte personligen kan avkrävas för aktiebolagets förpliktelser i annat än vad de ursprungligen investerade i bolaget. Undantag härifrån kan dock göras beträffande moderbolag med stöd av teorin om ansvarsgenombrott, som är en form av genomsyn.

¹³⁹ Werlauff II s 61.

¹⁴⁰ Artikel 24. Se kapitel 3.7.2.

Ansvarsgenombrott innebär att ett moderbolag under vissa förutsättningar kan bli ansvarigt för dotterbolagets skulder. Teorin är en produkt från praxis, och det finns i svensk lagstiftning fortfarande ingen reglering härom. Moberg har försökt skapa en ansvarsgenombrottsteori grundad på de kriterier som har utkristalerats i praxis och doktrin genom åren. Teorin bygger på de traditionella rekvisit för ansvarsgenombrott som man även finner i utländsk praxis, nämligen dotterbolagets osjälvständiga ställning gentemot moderbolaget, underkapitalisering samt moderbolagets illojala förfarande mot fordringsägarna. Moberg understyrker dock att denna teori är mycket osäker.¹⁴¹ Enligt Nial och Johansson torde den väsentliga förutsättningen för ansvarsgenombrott vara att bolagets verksamhet drivs i moderbolagets intresse med tillgångar som är uppenbart otillräckliga för de risker och förpliktelser som verksamheten kan antas medföra. Det innebär att en riskfylld verksamhet även i fortsättningen kan förläggas till ett aktiebolag utan att ett personligt ansvar drabbar delägarna, men då krävs att presumtiva borgenärers intressen inte äventyras genom en uppenbart otillräcklig kapitalgrund.¹⁴²

Även i förordningsförslaget till ett SE-bolag finner man principen om aktieägarnas begränsade ansvar (artikel 1 p 2). Ett borgenärsskydd liknande det som man finner i ABL har därför utarbetats. Fordringsägarnas intressen skyddas dessutom subsidiärt av den nationella lag där SE-bolaget har sitt säte. Detta kan innebära att teorin om ansvarsgenombrott kan komma att användas gentemot de konstituerande bolagen av ett gemensamt SE-dotterbolag. Situationen är dock osäker, eftersom teorin inte är känd i samtliga medlemsländer. I och med denna osäkerhet kan det framstå som mer riskfyllt för en borgenär att investera i ett SE-bolag än i ett vanligt aktiebolag. Skillnaderna i medlemsländernas lagstiftning kan

¹⁴¹ Moberg s 81ff.

¹⁴² Nial och Johansson s 230f.

återigen snedvrider den fria etableringen. Än en gång kan det därför bli nödvändigt att utarbeta en gemensam reglering inom unionen.

5.4 Skatterättsliga spörsmål

De skattemässiga konsekvenserna har länge utgjort ett av de största hindren för ett gränsöverskridande samarbete mellan företag inom unionen. Målet med den inre marknaden var bland annat att bolagen skulle kunna verka ohämmat under ett gemensamt skattesystem. De skulle ges en möjlighet att göra avdrag för förluster hos dotterbolag och filialer i andra medlemsstater vid beräkning av verksamhetens sammanlagda vinst.¹⁴³ Någon enhetlig skattereglering för alla associationer har emellertid ännu inte utarbetats inom gemenskapen. Det följande kapitlet avser att kortfattat jämföra de skattemässiga konsekvenser som inträder vid gränsöverskridande samarbete genom de supranationella bolagsformerna eller genom bildandet av en koncern.

De Europeiska Ekonomiska Intressegrupperingarna beskattas, som vi tidigare har sett, i enlighet med förordningens artikel 40. Syftet med regleringen är att grupperingen skall betraktas på ett enhetligt sätt ur ett skatterättsligt perspektiv. Därför skall vinst från grupperingens verksamhet endast beskattas hos medlemmarna, d.v.s. där medlemmarna har sina respektive säten. Nationell skattelagstiftning blir således tillämplig. Var medlemmarna beslutar att förelägga grupperingens säte spelar ur skattemässig synpunkt ingen roll.

Vid utarbetandet av SE-bolaget önskade man göra bolagsformen skattemässigt attraktiv för unionens företag. I artikel 133 i förordningsförslaget infördes därför en bestämmelse om skattereduktion, som ger bolagen rätt att göra avdrag för förluster i

¹⁴³ Bulletin Supplement 3/88 s 10f.

deras utlandsverksamhet under förutsättning att bolaget betalar skatt för verksamhetens framtida vinst även i säteslandet. Kommissionens önskan är emellertid att metoden skall kunna tillämpas även på andra bolag än SE-bolag då verksamheten är gränsöverskridande. Tanken är dessutom att metoden skulle kunna användas på såväl filialer som på dotterbolag, även då de sistnämnda utgör självständiga juridiska personer.¹⁴⁴ Utöver artikel 133 finns inga regler om beskattning av SE-bolaget i förordningsförslaget. Det innebär att SE-bolaget beskattas utifrån de nationella bestämmelser som tillämpas i det land där bolaget har sitt säte.

Den sparsmakade gemenskapsrättsliga regleringen vid beskattning av såväl EEIG som av SE-bolaget får således en negativ påverkan på den inre marknaden, då skillnaderna i medlemsstaternas skattelagstiftning medför att konkurrensen snedvrids.

Etablering av en internationell koncern medför ofta att de inblandade bolagen underkastas dubbelbeskattning. Det gäller framför allt vid bidrag från ett dotterbolag till moderbolaget, då dessa ofta först blir beskattade i dotterbolagets hemland, men senare även i moderbolagets sätesland. Man har genom dubbelbeskattningsavtal försökt undvika denna negativa konsekvens. Då dessa avtal inte fullt ut eliminerar dubbelbeskattningen, samt då överenskommelserna mellan länderna är varierande och inte alltid kompletta, har kommissionen ansett det nödvändigt att utfärda gemenskapsrättsliga regler på området. Den 23 juli år 1990 antogs det så kallade moder- och dotterbolagsdirektivet 90/435/EEG.¹⁴⁵ Syftet med direktivet är att försäkra att bolag med gränssöverskridande verksamhet inte skall vara underkastade skatterättsliga regler, som är mindre förmånliga än de regler som tillämpas på verksamheten i det land där bolaget har sitt säte. Medlemsstaterna har därför ingen rätt att beskatta

¹⁴⁴ Werlauff I s 99f.

¹⁴⁵ Brokelind s 17, Sörensen s 347. Samtidigt som moder- och dotterbolagsdirektivet antogs även det s k fusionsskattedirektivet 90/434/EEG.

koncernbidrag från antingen ett lokalt bolag till dess europeiska moderbolag, eller från ett moderbolag beläget i landet till dess europeiska dotterbolag. Med andra ord kan vinst som cirkulerar inom en grupp av företag, vars säten är belägna inom unionen, endast beskattas en gång trots att koncernbidragen korsar gränserna. Direktivet, som inte skall behandlas närmare här, syftar således till att skapa en gemensamrättslig skattelagstiftning för att underlätta transnationella koncerner inom unionen. Vid en jämförelse med de supranationella bolagsformerna har bildandet av koncerner således en stor fördel tack vare möjligheten att ge koncernbidrag inom gruppen och den enhetliga beskattningen av dessa.¹⁴⁶

¹⁴⁶ Brokelind s 326f.

6 Avslutande reflektioner

Tanken på de supranationella bolagsformerna väcktes i syfte att förbättra etableringsklimatet för unionens bolag och samtidigt underlätta ett samarbete över gränserna. Man önskade därigenom stärka såväl den ekonomiska integrationen som unionens konkurrenskraft. Att utifrån gemenskapsrätten utveckla två enhetligt reglerade bolagstyper visade sig dock vara mer komplicerat än man först hade trott. Under årens lopp har en rad problem dykt upp på grund av medlemsstaternas skilda synsätt i olika frågor. Förslaget till en förordning om det så kallade europabolaget "Societas Europea" har ännu inte antagits, och man kan därför ställa sig frågan om de fördelar som kan uppnås med en supranationell bolagsform verkligen vinner över nackdelarna.

För såväl Europeiska Ekonomiska Intressegrupperingar som för SE-bolaget sker den enhetliga regleringen genom utfärdandet av två förordningar. Den gemensamma tolkningen av förordningens bestämmelser, som garanteras av EG-domstolen och dess praxis, torde vara de supranationella bolagsformernas största fördel. Samtidigt medför regleringen problem, framför allt då man inte har lyckats finna någon för samtliga medlemstater enhetlig lösning i alla frågor. I många fall hänvisar förordningen om EEIG och förslaget till en förordning om SE-bolaget till nationell lagstiftning eller till sekundärrättsliga regler. Förutom att det innebär en osäkerhet om vilka regler som verkligen är tillämpliga på den ifrågavarande bolagsformen, medför det också att skillnader i medlemsstaternas lagstiftning kan förekomma. Att påstå att det rör sig om två supranationella bolagsformer är således felaktigt, då man inte har lyckats skapa en bolagsform som är oavhängig nationell rätt. Detta påverkar även konkurrensförhållandena på den inre marknaden, då etablering även i fortsättningen främst kommer att ske i de

medlemstater som har den mest fördelaktiga nationella bolagslagstiftningen.

Samtidigt bjuder de supranationella bolagsformerna på en rad fördelar jämfört med ett traditionellt gränsöverskridande samarbete företag emellan. Fördelen ligger framför allt i den flexibilitet som man har lyckats uppnå vid skapandet av de aktuella förordningarna. Först och främst skall de supranationella bolagsformerna vara öppna för så många aktörer som möjligt. De få krav på ekonomisk och gränsöverskridande verksamhet som uppställs, framstår snarare som naturliga än begränsande. Samtidigt är verksamhetsområdet för EEIG inskränkt genom de krav och specifika förbud som uppställs i förordningen. Detta kan vara en av anledningarna till EEIG:s sparsamma genomslagskraft som ny bolagsform. För att de supranationella bolagen skall kunna nå sitt syfte har de även tillerkänts juridisk personlighet, då förmågan att ikläda sig rättigheter och skyldigheter tidigare varit ett problem vid gränsöverskridande verksamhet p.g.a. medlemsstaternas skilda synsätt.

Bolagsformernas flexibilitet utmärks även genom de organisationsstrukturer som föreskrivs. Vid bildandet av en EEIG finns endast två obligatoriska bolagsorgan. Därutöver har medlemmarna i grupperingen givits en rätt att själva utveckla den organisation som passar bäst till deras syfte. Detta är givetvis av stor betydelse då ett samarbete mellan bolag genom en EEIG kan variera avsevärt. Vid bildandet av ett SE-bolag har de ifrågavarande subjekten istället givits en rätt att fritt välja mellan två organisationsstrukturer; den monistiska och den dualistiska. Även detta sker naturligtvis i syfte att på bästa sätt anpassa organisationen till bolagets ändamål.

Debatten kring de supranationella bolagsformerna och vilka konsekvenser en liknande reglering kan medföra har under åren främst fokuserat på de skatterättsliga spörsmål som aktualiseras samt frågan om arbetstagarnas medbestämmanderätt. Det är framför allt den senare som under en längre tid har satt käppar i

hjulet för ett antagande av förordningen om SE-bolaget. Den skattemässiga frågan har löst genom att nationell rätt i mångt och mycket är tillämplig. Problemet att skapa en enhetligt reglerad associationsform är här extra tydligt då medlemsstaternas skatterättsliga lagstiftning skiljer sig i mångt och mycket. Detsamma gäller frågan om arbetstagarnas inflytande, där medlemsstaterna uppställer olika hög skyddsnivå. Inte ens genom de tre modeller för medbestämmande, som man finner i förordningsförslaget, har man lyckats lösa problemet. Personligen tycker jag att dessa tre modeller i hög grad erbjuder arbetstagarna ett likvärdigt skydd oavsett vilken modell man väljer. Man får en känsla av att det handlar mer om prestige från medlemsstaternas sida än att erbjuda bästa möjliga inflytande för arbetstagarna. Mot bakgrund av detta känns det alltför ofta som om fördelarna med de supranationella bolagsformerna hamnar i skymundan av de få problem som fortfarande finns kvar.

Jämför man de supranationella bolagsformerna med ett samarbete genom bildandet av en transnationell koncern, är det just den enhetliga synen på bolagsformerna och deras flexibilitet som framstår som positiva egenskaper. Problemet med transnationella koncerner har länge varit medlemsstaternas skilda sätt att reglera de inbördes relationerna i en koncern, och då framför allt moderbolagets inflytande över dotterbolagets verksamhet och kapital. Samtidigt har man genom moder- och dotterbolagsdirektivet övervunnit de skatterättsliga problem som de supranationella bolagsformerna fortfarande kämpar med.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att såväl de gemenskapsrättsliga bolagsformerna som de transnationella koncernerna blir lidande av bristen på harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning. För att uppnå alla de fördelar som en supranationell bolagsform kan erbjuda krävs således att luckorna i de ifrågavarande förordningarna täpps igen med gemenskapsrättsliga regler, och inte genom hänvisning till nationell rätt. Då transnationella koncerner även i fortsättningen kommer att

spela en betydande roll vid gränsöverskridande samarbete krävs att arbetet med utformningen av en enhetlig syn på de inbördes relationerna i en koncern fortskrider. Därutöver får man inte glömma bort förslaget till ett tionde direktiv som skall behandla internationella fusioner. Harmoniseringen på bolagsrättens område är således ännu inte avslutad. Vad beträffar problemen kring SE-bolaget bör dessa lösas innan nya medlemsstater upptas i unionen, då fler viljor i frågan troligen innebär ökade svårigheter att nå en kompromiss. Antagligen skulle situationen underlättas om medlemsstaterna såg till gemenskapens bästa istället för att sätta sin egen prestige högst. Detta är dock inte unikt för harmoniseringsarbetet på bolagsrättens område, utan gäller för samtliga delar av gemenskapsrätten.

Källförteckning

Offentligt tryck

Rådets första direktiv av den 9 mars 1968 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 58 andra stycket i Romfördraget avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen, i syfte att göra skyddsåtgärder likvärdiga (68 /151/EEG).

Rådets andra direktiv av den 13 december 1976 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 58 andra stycket Romfördraget avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen när det gäller att bilda ett aktiebolag samt att bevara och ändra dettas kapital, i syfte att göra skyddsåtgärderna likvärdiga (77/91/EEG).

Rådets tredje direktiv av den 9 oktober 1978 grundat på artikel 54.3 g i Romfördraget om fusioner av aktiebolag (78/855/EEG).

Rådets fjärde direktiv av den 25 juli 1978 grundat på artikel 54.3 g i Romfördraget om årsbokslut i vissa bolagsformer (78/660/EEG).

Rådets sjunde direktiv av den 13 juni 1983 grundat på artikel 54.3 g i Romfördraget om koncernredovisning (83/349/EEG).

Rådets åttonde direktiv av den 10 april 1984 grundat på artikel 54.3 g i Romfördraget om godkännande av personer som har ansvar för lagstadgad revision av räkenskaper (84/253/EEG).

Rådets förordning (EEG) nr 2137/85 av den 25 juli 1985 om Europeiska Ekonomiska Intressegrupperingar (EEIG).

Amended proposal for a Council directive on international mergers;
COM (84) 727 final, 8 January 1985; [1985] OJ C23/11.

Amended proposal for a Council Regulation (EEC) on the Statute for
a European Company, COM (91) 174 final, 16 May 1991; [1991] OJ
C176/1.

Amended proposal for a Council directive complementing the Statute
for a European company with regard to the involvement of
employees in the European Company, COM(91) 174, 6 May 1991.
[citeras COM(91) 174, Brussels, 6 May 1991]

Proposition 1990/91:168 Ändringar i aktiebolagslagen.

Proposition 1994/95:68 Europeiska Ekonomiska

Intressegrupperingar

Proposition 1999/2000:34 Förvärv av egna aktier

SOU 1995:44 Aktiebolagets organisation

Litteraturförteckning

Andersson, J

Kapitalskyddet i aktiebolag, Stockholm, 2000.

Boqvist, P

Europabolag, Stockholm, 1970.

Brokelind, C

Une interprétation de la directive sociétés mères et filiales du 23 juillet 1990, Lund 2000.

Burrows, F

Free movement in European Community Law, Oxford, 1987.

Dorresteyn, A, Kuiper I och Morse G

European Corporate Law. Deventer Kluwer 1995.

Edwards, V

EC Company Law. Oxford, 1999.

Hessius J och Graner M

EG:s bolagsrätt. Borås, 1997.

Kelly, P

European Economic Interest Groupings; commercial, legal & tax considerations. Bristol, 1990.

Lasok, D

The professions and services in the European Economic Community. Deventer Kluwer, 1986.

Lemeunier, F

Groupement d'intérêt économique. Paris, 1989.

Mattsson, G

Europeiska Ekonomiska Firmagrupper – ett nytt alternativ för ekonomiskt arbete inom EG. Stockholm, 1989.

Moberg, K

Moderbolags ansvar för dotterbolags skulder. Stockholm, 1998.

Nial H och Johansson, S

Svensk associationsrätt i huvuddrag. Stockholm, 1998.

Renauld, J

Droit européen des sociétés. Bryssel, 1969.

Smit, H, Herzog, P

The law of the European Community; a commentary on the EEC treaty. New York, 1976. [citeras Smit-Herzog]

Sundberg-Weitman, B

Non-diskriminering i EEC; diskrimineringsförbuden till säkerställande av arbetstagares och företags rörlighet över gränserna. Stockholm, 1973.

Sörensen, K

Samarbejde mellem selskaber i EF. Århus, 1993.

Ugge, P

Etableringsrätten inom EU – särskilt för juridiska personer. Stockholm, 1991.

Vallée, T

La société anonyme européenne. Paris, 1991.

Van Gerven, D

European Economic Interest Groupings. Bryssel, 1990.

Werlauff, E

EC Company Law. The common denominator for business undertakings in 12 states. Köpenhamn, 1993. [citeras Werlauff I]

Werlauff, E

Koncernretten. Köpenhamn, 1996. [citeras Werlauff II]

Wiman, B

Koncernbeskattning. Uppsala, 1995.

Wyatt, D och Dashwood, A

The substantive law of the EEC. London, 1980.

[citeras Wyatt Dashwood]

85e Congrès des notaires de France

Entreprises et marché unique de l'économie familiale à la stratégie industrielle. Strasbourg, 1989.

Artiklar

Bulletin of the European Communities Supplement 1/74; European Cooperation Grouping (ECG). [citeras Bulletin Supplement 1/74]

Bulletin of the European Communities Supplement 3/85; Cross-border mergers of public limited companies. Proposal for a tenth Directive.

[citeras Bulletin Supplement 3/85]

Bulletin of European Communities Supplement 3/88; Statue for the European Company. [citeras Bulletin Supplement 3/88]

Bulletin of European Communities Supplement 5/89; on SE Companies. [citeras Bulletin Supplement 5/89]

Epstein, J och Le Breton, G

Sociétés transfrontalières et sociétés de droit européen.

Revue du marché commun 1996 s 228. [citeras Epstein-Breton]

Hallgren, M

Grönt ljus för "EU-bolaget". Svenska Dagbladet den 9 december 2000.

Skog, R

EEIG – en ny associationsform i svenskt näringsliv. Balans 3/95 s 38.

[citeras Skog 3/95]

Skog, R

Kan aktiebolag emigrera? Balans 8-9/1997 s 20.

[citeras Skog 8-9/1997]

